

Taina Vehmanen

GERONOMIN TOIMENKUVAN KEHITTÄMINEN SÄKYLÄN
KUNNASSA

Vanhustyön koulutusohjelma
2014

GERONOMIN TOIMENKUVAN KEHITTÄMINEN SÄKYLÄN KUNNASSA

Vehmanen, Taina
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Vanhustyön koulutusohjelma
Marraskuu 2014
Ohjaaja: Kankaanranta, Päivi
Sivumäärä: 47
Liitteitä: 2

Asiasanat: vanhustyö, asiantuntijuus, toimenkuvat, ikääntyneet, odotukset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata sitä prosessia, jonka tuloksena Säskylän kuntaan perustettiin geronomin toimi. Geronomin toimen perustaminen perustui kansalaisraadien laatimaan julkilausumaan, jonka johdosta perusturvalautakunta kannatti lisävoimavaran palkkaamista ennaltaehkäisevän työn koordinointiin ja palveluohjaukseen. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitä Säskylän kansalaisraadissa mukana olleet ikääntyneet odottivat geronomilta ja vastasiko geronomin toimenkuva heidän odotuksiaan.

Opinnäytetyö toteutettiin käyttämällä kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Tutkimus perustui viidessä teemahaastattelussa saatuun aineistoon sekä geronomin omiin kokemuksiin ja havaintoihin uudessa tehtävässään. Teemahaastattelut analysoitiin sisälönanalysillä luokitellen vastaukset geronomin toimenkuvaan ja tunnettuuteen, ennaltaehkäisevän työn ja Ikääntyvien neuvoston toimintaan liittyviin vastauksiin.

Tutkimus osoitti, että Säskylän kunnassa geronomi tunnetaan hyvin ja geronomin toiminta on osoittautunut kansalaisraadissa mukana olleiden odotusten mukaisiksi. Odotukset kohdistuivat erityisesti neuvontaan, ohjaukseen ja ennaltaehkäisevään toimintaan. Geronomin tunnettuuteen liitettiin niin hänen helposti lähestyttävä persoonansa kuin jalkautuminen sivukylillekin. Koettiin erittäin tärkeäksi, että geronomin pitää mennä sinne, missä ikääntyvät ovat. Tutkimuksen mukaan geronomi miellettiin vanhustyön laaja-alaiseksi asiantuntijaksi eikä hoitotyön katsottu kuuluvan geronomin tehtäviin. Vanhustyön asiantuntijuuden koettiin luovan turvallisuuden tunnetta ikääntyneiden keskuudessa. Geronomin koettiin aktivoineen Säskylän ikääntyneitä ja tehostaneen Ikääntyvien neuvoston toimintaa.

Aineiston perusteella haastatellut suosittelisivat kansalaisraadin kaltaista vaikuttamiskanavaa Suomen kuntiin osallistamaan ikääntyneitä omien palveluidensa suunnittelussa ja vanhustyön asiantuntijan eli geronomin palkkaamista kuntiin ikääntyneiden turvallisuudentunteen lisäämiseksi. Kehittämiskohteeksi nousi geronomin neuvontapisteiden sijoittaminen esteettömään, keskeisellä paikalla sijaitsevaan paikkaan. Geronomin työnkuvan kehittäminen Säskylässä jatkuu yhteistyössä ikääntyvien kanssa aivan kuin geronomin toimikin saatiin aikaan yhdessä heidän kanssaan.

DEVELOPMENT OF THE JOB DESCRIPTION OF A BACHELOR OF ELDERLY CARE IN SÄKYLÄ

Vehmanen, Taina
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Elderly Care
November 2014
Supervisor: Kankaanranta, Päivi
Number of pages: 47
Appendices: 2

Keywords: elderly care, expertise, job descriptions, the elderly, expectations

The purpose of this thesis was to describe a process, where a post of Bachelor of Elderly Care was established in Säkyälä. The establishment of this post originated in the declaration of the Citizen Council. On the basis of this declaration the basic security authorities made a decision to employ a person to co-ordinate preventive care and case management. The aim of the thesis was to find out what the Citizen Council expected from the Bachelor of Elderly Care and whether the job description of the Bachelor of Elderly Care corresponded to their expectations.

The approach of the thesis was qualitative. The material was collected by five theme interviews and it also includes the personal experiences and observations of the Bachelor of Elderly Care in her new post. The interviews were analyzed with content analysis by classifying the answers into categories related to the job description and public recognition, preventive work and the functions of the Aged Council.

The results show that people know the Bachelor of Elderly Care well in the municipality of Säkyälä and the work of the Bachelor of Elderly Care corresponds to the expectations of the people in the Citizen Council. The Bachelor of Elderly Care was expected to give guidance and counselling and take care of preventive work. The Bachelor of Elderly Care was well known because of her easily accessible personality but also because she had visited elderly people in the outskirts of Säkyälä. It was considered very important that the Bachelor of Elderly Care visits the elderly. The Bachelor of Elderly Care was considered a professional with wide knowledge of elderly care and nursing was not considered as part of her work. Having a specialist in elderly care created safety among elderly people. The respondents thought that the Bachelor of Elderly Care had activated the elderly in Säkyälä and improved the functions of the Aged Council.

In conclusion, the respondents recommended similar channels as Citizen Council to influence decision making and to make the elderly take part in planning their own services. They also recommended employment of Bachelors of Elderly Care to improve the feeling of safety among the elderly in the municipalities. The answers also emphasized that the Bachelor of Elderly Care's counselling appointment should be in an accessible and central place. The development of the job description in Säkyälä continues in co-operation with the elderly in Säkyälä.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	KEHITTÄMISPROJEKTI	7
	2.1 Projektin toimeksianto	7
	2.2 Projektin määrittely.....	7
3	PROJEKTIN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT.....	9
	3.1 Vanhuspalvelulaki	11
	3.2 Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palveluiden parantamiseksi	12
	3.3 Säkylän kunnan ikäpoliittinen strategia.....	13
	3.4 Säkylän kansalaisraati.....	14
	3.5 Kaste-ohjelman Toimintakykyisenä ikääntyminen-hanke.....	18
4	GERONOMI AMK	20
	4.1 Geronomin kompetenssit	20
	4.2 Geronomin osaamis- ja toiminta-alue.....	27
	4.3 Geronomien sijoittuminen työelämässä.....	28
	4.4 Suomen Geronomiliitto ry	30
5	GERONOMIN TOIMENKUVAN KEHITTÄMINEN	32
	5.1 Projektin tarkoitus.....	32
	5.2 Projektin tavoite.....	32
	➤ Selvittää mitä Säkylän ikääntyneet odottavat geronomilta?	32
	➤ Miten geronomin toimenkuva ja ikääntyneiden tarpeet kohtaavat?.....	32
6	PROJEKTIN SUUNNITTELU, TOTEUTUS JA TULOKSET	33
	6.1 Aineiston kerääminen	33
	6.2 Aineiston analysointi ja tulkinta	34
	6.3 Haastattelutulokset.....	35
	6.3.1 Geronomin tehtävät ja tunnettuus	37
	6.3.2 Geronomin tehtävät ja tunnettuus	39
	6.3.3 Toiminta Ikääntyvien neuvostossa.....	40
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	41
8	POHDINTA.....	42
	LÄHTEET.....	45
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

“Vanheneminen on ainoa keino elää pidempään”

Francois Auber

Paljon käytetty sananlasku vanhenemisestä alkaa olla vanhanaikainen, sillä nykyään puhutaan mieluummin ikääntymisestä, ehkäpä mieluummin vielä aktiivisesta ikääntymisestä kuin vanhenemisestä. Yhteiskuntapolitiikka on vuosikymmeniä johdonmukaisesti pyrkinyt erilaisilla eläke-, sosiaali- ja terveystaloudellisilla keinoilla turvaamaan kansalaisille pidemmän ja terveemmän elämän. Lainsäädäntö, laatusuositukset ja kuntien strategiat pyrkivät ennaltaehkäisevään ja kuntouttavaan toimintaan kaikessa ikäihmisten kanssa tehtävässä työssä.

Eliniän pidennyttyä käsityksemme ikääntymisestä ja ikäihmisistä on muuttunut. Nykyään usein vasta yli 80- tai jopa yli 85- vuotiaista käytetään nimitystä ”vanhus”, kun viime vuosisadan alussa sitä käytettiin melkein puolta nuoremmista ihmisistä. Runsaassa sadassa vuodessa Suomen väestön määrä ja elinikä ovat liki kaksinkertaistuneet, joten on aivan ymmärrettävää, että aika ajoin puhutaan ikääntymisen aiheuttamasta taloudellisesta pommista ja hoivan tarpeen valtavasta kasvusta. Meidän pitää kuitenkin muistaa, että tämä suuri ikääntyneiden joukko on erittäin heterogeeninen joukko, vaikka korkea ikä tuo tullessaan sairauksia ja hoidon tarvetta osalle ikääntyneistä, on vastaavasti suuri osa ikääntyneistä toimintakykyistä, aktiivisesti osallistuvaa ja varallisuutta käyttävää väestöä.

Väestön ikärakenteen muutoksesta on puhuttu jo pitkään ja se tulee olemaan tulevina vuosina todella nopeaa. Keskusteluissa tulee kuitenkin muistaa, että valtaosa ikääntyvistä elää täysipainoista itsenäistä elämää tarvitsematta hoivaa ja huolenpitoa ja he osallistuvat itse läheistensä hoitamiseen esim. omaishoitajina, lastenlapsista huolehtien tai osallistumalla esimerkiksi arvokkaaseen vapaaehtoistyöhön.

Nykyään vanhuuskuvan muututtua puhutaan usein eläkeläisistä, ikääntyvistä, senioreista tai kolmannessa tai neljännessä iässä olevista. Kolmas ikä mielletään usein

aktiiviseksi eläkeiän alkuvaiheeksi, joka on henkilökohtaiselle hyvinvoinnille omistettua aikaa ja neljäs ikä puolestaan vanhuudeksi, jossa riippuvuus muista kasvaa ja itsenäisyys vähenee (Hyttinen 2008, 44). Sirkka-Liisa Kivelä (2009, 14–15) nimittää kirjoissaan yleensä 65–75 -vuotiaita ikääntyviksi, siitä kymmenen vuotta vanhempia ikääntyneiksi ja hänen mielestään vasta 85 -vuotiaat ovat vanhoja ja 90 -vuotiaat vanhuksia. Vuonna 2013 voimaan tullut nk. vanhuspalvelulaki eli laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja sosiaali- ja terveystalvuluista sekä laatusuositukset hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi käyttävät vanhuuseläkkeellä olevasta väestöstä nimitystä ikääntynyt väestö ja henkilöä, jonka fyysinen, kognitiivinen psyykinen tai sosiaalinen toimintakyky on alentunut korkeassa iässä alkaneiden sairauksien tai toimintakyvyn alentumisen vuoksi, nimitetään iäkkääksi henkilöksi (Vanhuspalvelulaki 2012, 3 §; Laatusuositus 2013, 10).

Olkoon ikä tai nimitys mikä tahansa, niin meidän pitää turvata jokaiselle ikäihmiselle turvallinen, arvokas ja ihmisarvoinen kohtelu. Tärkeää ei enää ole, miten vanha henkilö on, vaan miten hän on vanha ja hänet on huomioitava yksilöllisesti. Monet ikäihmiset ovat sitä mieltä, että ”vanhuus” vain hiipii hiljalleen heidän elämäänsä ilman suuria tai merkittäviä muutoksia ja mullistuksia.

Ikääntyvien tarpeiden huomioiminen vaatii laaja-alaista tietoa ja osaamista ikääntymisestä ja sen erityispiirteistä. Vuonna 2013 voimaan tullut nk. vanhuspalvelulaki vaatii kuntiin monipuolista ja riittävää gerontologista osaamista iäkkäiden tarvitsemien palveluiden järjestämistä ja toimintakyvyn tukemista varten.

Arvokas ikääntyminen voidaan mahdollistaa, jos kaikilla toimijoilla on yhteinen tahtotila kehittää ja ylläpitää laadukkaita palveluita niin ennaltaehkäisyyn, hyvinvointia lisäävien kuin hoidollistenkin palveluiden piirissä. Ikääntyneiden omaa ääntä palveluiden kehittämisessä tulee kuulla ja hyvä väylä kuulemiseen on esimerkiksi kansalaisraadit.

Säkylän kunnassa järjestettiin syksyllä 2012 ikäihmisten kansalaisraati, jonka julkilausuman johdosta Säkylän kuntaan perustettiin geronomin toimi. Tässä opinnäytetyössä kuvaan geronomin toimeen johtanutta prosessia sekä kansalaisraadissa mukana olleiden kokemuksia. Tässä opinnäytetyössä olen haastatteluiden avulla selvittä-

nyt, mitä kansalaisraadissa mukana olleet henkilöt odottivat geronomilta ja onko geronomin toiminta vastannut heidän odotuksiaan.

2 KEHITTÄMISPROJEKTI

2.1 Projektin toimeksianto

Ajatuksen tai paremminkin aloitteen opinnäytetyölleni sain työnantajaltani, Säkylän kunnalta, aloittaessani työt tämän vuoden alussa juuri perustetussa geronomin toimessa. Teen opinnäytetyöni Säkylän kunnalle ikään kuin kehittämisprojektina, jonka tarkoituksena on kuvata geronomin toimenkuva toimen syntymiseen vaikuttaneista tekijöistä alkaen ja kehittää geronomin työnkuvaa alustavien suunnitelmien ja oman kehittämistyön tuloksena. Tutkimuslupa allekirjoitettiin kunnan vanhustyön edustajan, opiskelijan ja Satakunnan ammattikorkeakoulun välillä.

Opinnäytetyön aluksi määrittelen projektia ja sen taustaa. Projektin tausta on mielenkiintoinen, sillä geronomin toimi on saatu kuntaan vanhuspalvelulain vaatimusten, ikääntyvien neuvoston, kansalaisraadın sekä perusturvajohtajan, vanhuspalveluiden ohjaajan ja hallintosuunnittelijan yhteistyön tuloksena.

Varsinainen projekti on tuottanut geronomin toimen ja oma kehittämisprojektini alkoi ensimmäisenä työpäivänäni aloittaessani oman työnkuvani kehittämisen työskentelemällä ahkerasti ja innokkaasti uudessa tehtävässäni.

2.2 Projektin määrittely

Käsittelen tässä opinnäytetyössä geronomin toimenkuvan kehittämistä kokonaisena projektina geronomin toimen syntymiseen vaikuttaneista tekijöistä sekä omaa tehtävänkuvani kehittämistä ensimmäisenä työntekijänä geronomin uudessa toimessa.

Sana projekti on peräisin latinasta ja tarkoittaa ehdotusta tai suunnitelmaa (Ruuska 2007, 18). Projekti ymmärretään yleensä kertaluontoisena työnä, jonka tavoitteena on tuottaa jokin tulos. Kettusen (2009, 15) mukaan projektin tarkoitus on saavuttaa jokin ennalta määritelty selkeä tavoite, joka voi olla toimintaa muuttava, toteuttava, toiminnallinen tai taloudellinen tavoite.

Projektille tyypillistä on tavoitteellisuus ja väliaikaisuus, mutta kaikkein tärkein projektia määrittelevä seikka on sen ainutlaatuisuus (Kettunen 2009, 16). Projektilla on yleensä tarkkaan määritelty alku, loppu ja aikataulus. Ruuska (2007, 19) esittää asian vieläkin yksinkertaisemmin: ”Projektilla on selkeä tavoite tai joukko tavoitteita. Kun tavoitteet on saavutettu, projekti päättyy”.

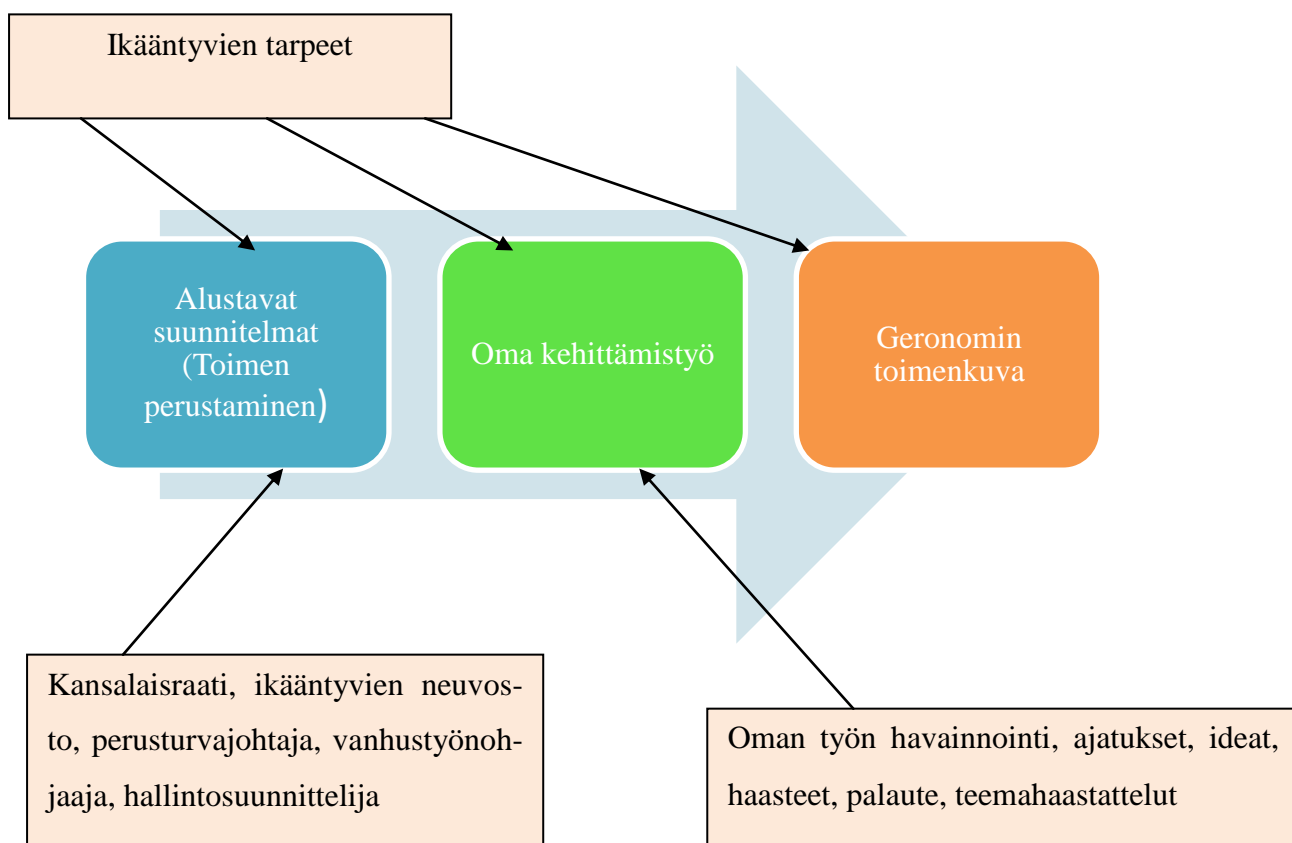
Mielestäni geronomien toimen syntymiseen asti toiminta oli selkeä projekti, jonka lopputuloksena oli uusi geronomien toimi ja sen jälkeen oma työnkuvani luominen muistuttaa lähinnä kehittämisprojektia tai tuotekehitysprojektia.

Tuotekehitysprojektissa käytetään ns. prototyyppi-lähestymistapaa, jossa tuotteesta tai palvelusta kehitetään aluksi prototyyppi, jota arvioidaan ja testataan ja saadun palautteen perusteella kehitetään palvelua eteenpäin ja tehdään uusi prototyyppi. Tällainen toimintatapa on hyvä, kun tavoite on alussa epäselvä ja välitappien kautta voi aina muuttaa suuntaa. (Kettunen 2009, 27.) Oman tehtäväkuvani luominen on mielestäni edellä mainitun kaltaista toimintaa, kun tiedossani ei ole, minkälaiseksi työnkuvani vielä muotoutuu ja minkälainen on lopullinen tulos.

Asiakkailta, esimieheltä ja teemahaastatteluista saamieni palautteiden perusteella voin kehittää työtäni ja muuttaa suuntaa. Ajattelenkin työnkuvani olevan sellaisen projektin, jossa voin tehdä asioita aina paremmin tai eri tavalla ja ottaa uusia toimintamalleja käyttöön ja jättää jotain pois matkan varrella. Mielestäni se on hyvä ja hyväksyttävä tulos, kun huomaan jonkun idean toimimattomaksi, jätän sen pois tai vastaavasti toimivaksi, niin pyrin parantamaan kyseistä toimintaa kehitysprojektin taustalla.

Tässä projektissa geronomien toimenkuva on kehitetty tietyssä järjestyksessä, jota ovat koko ajan ohjanneet ikääntyneiden tarpeet. Alustavien suunnitelmien pohjalta

saatiin kuntaan luotua geronomin toimi ja työskenneltyäni melkein vuoden kyseisessä toimessa kehittämällä omaa työtäni ja tehtäviäni, olen luonut omaa työn- ja tehtävänkuvaani.

3 PROJEKTIN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa käsittelen niitä taustoja, jotka ovat vaikuttaneet geronomin toimen perustamiseen Säskylän kunnassa. Geronomin toimen perustamisen taustavaikuttajina pidän lakia ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämisestä eli nk. vanhuspalvelulakia (jota nimitän myöhemmin opinnäytetyössäni vanhuspalvelulaiksi), laatusuosituksia hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi (joita nimitän myöhemmin laa-

tusuosituksiksi), Säskylän ikäpoliittista strategiaa ja kansalaisraadin julkilausumaa. Yhteisenä tahtotilana näen ikäihmisten aktiivisen ikääntymisen ja kotona asumisen mahdollistamisen tarjoamalla geronomin ammattitaidon kuntalaisten hyväksi.

Suomessa väestön ikärakenteen muuttuessa koko yhteiskunnan on sopeuduttava tähän muutokseen ja erityisesti ennaltaehkäisevien toimenpiteiden ja kotona asuvien ikääntyneiden tarpeisiin. Ennaltaehkäisevällä ja toimintakykyä tukevalla toiminnalla voidaan ehkäistä ja siirtää palvelujen ja hoidon tarvetta myöhäisemmäksi (Laatusuositus 2013, 24). Laissa ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämisestä painotetaan gerontologisen osaamisen tärkeyttä (Vanhuspalvelulaki 10 §) sekä mm. ikääntyneen väestön toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi tehtävää suunnitelmaa. Suunnitelmassa on painotettava kotona asumista edistäviä toimenpiteitä ja suunnitelma on laadittava osana kunnan strategista suunnittelua (Vanhuspalvelulaki 5 §).

Säskylän kunnan ikäpoliittisen strategian, eli pitkän tähtäimen suunnitelman, laadinnassa on kuunneltu ikääntyviä kuntalaisia kansalaisraadin järjestämisellä ja kansalaisraadin julkilausuman perusteella kuntaan perustettiin geronomin toimi.

Hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi laaditun laatusuosituksen mukaan iäkkäiden osallisuus on turvattava ja heidän omaa ääntä kuultava heidän odotuksissaan omien palvelujensa suunnittelussa. Osallisuudella tarkoitetaan mahdollisuutta olla vaikuttamassa kansalaisena palvelujen kehittämiseen. Laatusuosituksessa mainitaan kansalaisraati juuri tällaisena osallisuuden mahdollistajana. (Laatusuositus 2013, 18.)

Nykyään, yhä enenevässä määrin, odotetaan, että julkisia palveluita luodaan ja suunnitellaan yhteistyössä niiden ihmisten kanssa, jotka niitä palveluja käyttävätkin, uusia menetelmiä ja yksilöiden kokemuksia hyödyntäen (Clarence & Gabriel 2014, 6).

3.1 Vanhuspalvelulaki

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä eli vanhuspalvelulaki tuli voimaan heinäkuussa 2013. Lain tavoitteena on tukea ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista sekä parantaa heidän mahdollisuuttaan vaikuttaa palvelujen kehittämiseen ja päätösten valmisteluun kunnassa. Lailla pyritään myös parantamaan iäkkään henkilön mahdollisuutta saada laadukkaita palveluja sekä vaikuttaa niiden sisältöön ja toteuttamistapaan. (Vanhuspalvelulaki 1§.)

Tutkimalla vanhuspalvelulakia kokonaisuudessaan, mieleeni nousee melkein jokaisen pykälän kohdalla geronomin toimen perustamiseen tukevia seikkoja, mutta erityisesti asiantuntemusta (10 §) ja hyvinvointia edistäviä palveluja (12 §) käsittelevien pykälien kohdalla voidaan lukea lain suora tuki asiaan.

Kunnalla tulee olla käytettävissä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemista ja iäkkäiden palvelujen järjestämistä varten riittävästi monipuolista asiantuntemusta. Erityisasiantuntemusta on oltava ainakin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen, gerontologisen hoito- ja sosiaalityön, geriatrian, lääkehoidon, ravitsemuksen, monialaisen kuntoutuksen sekä suun ja terveydenhuollon alalta (Vanhuspalvelulaki 10 §).

Kunnan on järjestettävä ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tukevia neuvontapalveluja. Lisäksi kunnan on tarjottava hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tukevia terveystarkastuksia, vastaanottoja tai kotikäyntejä erityisesti niille ikääntyneeseen väestöön kuuluville, joiden elinoloihin tai elämäntilanteeseen arvioidaan tutkimustiedon tai yleisen elämäkokemuksen perusteella liittyvän palveluntarvetta lisääviä riskitekijöitä (Vanhuspalvelulaki 12 §).

Lain mukaan edellä mainittuihin palveluihin on sisällytettävä mm. hyvinvoinnin, terveellisten elintapojen ja toimintakyvyn edistämiseen sekä sairauksien, tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisyyn tähtäävä ohjaus ja näistä johtuvien ongelmien tunnistaminen ja niihin liittyvä varhainen tuki. Laki edellyttää sosiaalihuoltoa ja muuta sosi-

aaliturvaa, sairaanhoitoa, monialaista kuntoutusta ja turvallista lääkehoitoa koskevaa ohjausta, kuten myös kunnassa olevien hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista edistävien palvelujen käytön ohjausta.

Edellä mainitut vaatimukset ovat yhteneväiset seuraavassa luvussa käsittelemiä geronomin kompetenssien kanssa, joten vanhuspalvelulaissa voisi luovasti ajatellen nähdä pykälän, jossa kuntien velvoitettaisiin palkkaamaan geronomi hoitamaan näitä asioita.

Laissa määrätään myös kuntia asettamaan vanhusneuvosto ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä (Vanhuspalvelulaki 11 §). Säkylässä vanhusneuvosto on toiminut jo pitkään, mutta geronomin toimen perustamisen ja siihen palkatun geronomin palkkaamisen jälkeen geronomi on toiminut neuvoston sihteerinä ja esittelijänä ja työaika on varattu neuvoston vaatimalle työlle.

3.2 Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palveluiden parantamiseksi

Sosiaali- ja terveysministeriön ja Suomen Kuntaliiton vuonna 2008 antama laatusuositus iäkkäiden henkilöiden palvelujen tuottamisesta uudistettiin vuonna 2013 huomioimaan ohjaus- ja palveluympäristössä tapahtuvat muutokset ja uusimman tutkimustiedon sekä tukemaan vanhuspalvelulain voimaantuloa.

Laatusuosituksen tavoitteena on turvata mahdollisimman terve ja toimintakykyinen ikääntyminen ja laadukkaat palvelut niitä tarvitseville iäkkäille, turvata oikea-aikaisia, monipuolisen palvelutarpeen selvittämiseen perustuvia palveluja, palvelurakenteen muutosta, tarkoituksenmukaista henkilöstön määrää ja osaamista sekä johtamista. Iäkkäiden ihmisten osallisuus on kaikkia suosituksen sisältöalueita yhdistävä kokonaisuus. Asiakkaille ja kuntalaisille on turvattava osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuus ikääntymispolitiikan strategiseen suuntaamiseen ja palvelujen laadun kehittämiseen. (Laatusuositus 2013, 5.)

Laatusuosituksissa huomioni kiinnittyy erityisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ja ennaltaehkäisevään toimintaan. Laatusuosituksissa korostetaan, että ikäihmisten palvelujen suunnittelussa olisi lähtökohtana mahdollisimman monen ikäihmisen voivan elää täysipainoista, omaehtoista ja mielekästä elämää omassa kodissaan ja heille on turvattava mahdollisuus saada ohjausta ja neuvontaa matalan kynnyksen neuvontapisteissä. Neuvontapisteissä kaikkien ikäihmisten ja heidän omaistensa tulisi saada tietoa ja ohjausta mm. liikunta- ja harrastusmahdollisuuksista, järjestöjen ja yhdistysten toiminnasta, asumisvaihtoehdoista ja apuvälineistä. Neuvontapalveluihin voidaan sisällyttää myös esim. toimintakyvyn ja terveydentilan arviointia ja seuranta sekä palveluohjausta.

Laatusuositusten mukaan ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi on vanhusneuvostojen toiminnalle varattava riittävät toimintaedellytykset, kuten tilat, tiedonkulku ja viranhaltijoiden tuki työlle. Ikääntyneiden ääntä on kuultava kaikessa heitä koskevassa päätöksenteossa, heidän palvelujensa suunnittelussa sekä toiminnan kehittämisessä ja arvioinnissa. (Laatusuositus 2013, 20.)

3.3 Säkyln kunnan ikäpoliittinen strategia

Säkyln kunnassa voimassaoleva ikäpoliittinen strategia, Viisaasti ikääntyen 2013–2020, on laadittu yhteistyössä perusturvajohtajan, vanhustyön ohjaajan, vuodeosaston osastonhoitajan, hallintosuunnittelijan ja Kaste-hankkeen projektityöntekijän kanssa. Strategia haluttiin laatia yhteistyössä myös paikallisten ikääntyvien kanssa, joten kuntalaiset pääsivät mukaan strategiaprosessiin Säkylnssä järjestetyn kansalaisraadın avulla, jossa vapaaehtoiset kansalaisraatiin osallistuneet ikäihmiset antoivat muutamista strategian aiheista oman julkilausuman.

Strategia on pitkän tähtäimen suunnitelma siitä, mikä on kunnan vanhustyön tavoite ja päämäärä siitä, mihin suuntaan vanhustyötä halutaan kehittää. Strategian haluttiin olevan niin konkreettinen, jotta olisi mahdollista seurata ja toteuttaa suunnitellut toimenpiteet ja linjaukset. Strategian haluttiin toimivan myös konkreettisena työkaluna

työntekijöille viemään vanhustyötä haluttuun suuntaan. Samalla se toimii myös oppaana kuntalaisille vanhustyön tulevasta suunnasta ja toimenpiteistä.

Strategiatyöryhmän tavoitteena oli yksimielisesti mahdollistaa säkyläläisten aktiivinen ikääntyminen ja kotona asuminen entistä pidempään. Strategiaan valittiin teemoiksi aktiivinen ikääntyminen, liikunta ja kuntoutus, omaishoito, asuminen ja ympäristö, kotihoito, neuvonta, syrjäytyminen ja yhteisöllisyys sekä muistisairaudet. Jokaisen teeman kohdalla on mietitty tavoitteet, konkreettiset toimenpiteet, aika, vastuhenkilöt ja mittaristo. Esimerkiksi neuvonnan kohdalla on tavoitteena tehostaa ikäihmisten neuvontaa ja ohjausta sekä palveluista ja virikkeistä tiedottamista. Toimenpiteeksi on kirjattu neuvontapisteen perustaminen ja geronomin palkkaaminen ja mittarina toimii palkatun henkilön toiminnan seuraaminen. Strategian mukaisesti Säkylän kuntaan perustettiin geronomin toimi syksyllä 2013 ja valintaprosessin päätteeksi tulon valituksi kyseiseen toimeen ja aloitin Säkylän ensimmäisenä geronomina vuoden 2014 alussa.

Neuvonta ja neuvontapalvelut ovat lakisäätteisiä (Terveystieteiden ja lääkintöalan lakien mukaisesti (Terveydenhuoltolaki 2010 13 §; Vanhuspalvelulaki 2013, 12 §). Kuntaliiton ja Terveystieteiden ja lääkintöalan laitoksen yhteistyönä vuonna 2011 laadittiin sähköinen opas iäkkäiden neuvontapalveluista ja ennaltaehkäisevistä kotikäynneistä. Tämän oppaan mukaan neuvontapalveluiden tavoitteena on edistää ja tukea ikäihmisten hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä. Lisäksi iäkkäät henkilöt tarvitsevat tietoa kulttuuri- ja harrastusmahdollisuuksista, yksityisistä ja julkisista palveluista ja sosiaaliturvasta. Oppaan mukaan neuvonnan hyötyinä voidaan nähdä iäkkäiden omien voimavarojen vahvistuminen ja toimintakyvyn säilyminen, heidän hyvinvointinsa ja terveytensä edistäminen sekä raskaampien palveluiden tarpeiden myöhentäminen. (Heinola & Holma 2011.)

3.4 Säkylän kansalaisraati

”Aristoteles näki arvon siinä, että tavalliset ihmiset keskustelevat, väittelevät ja päättävät yhdessä kansankokouksissa; verrattuna siihen, että asiantuntijat päättäisivät yksinään”

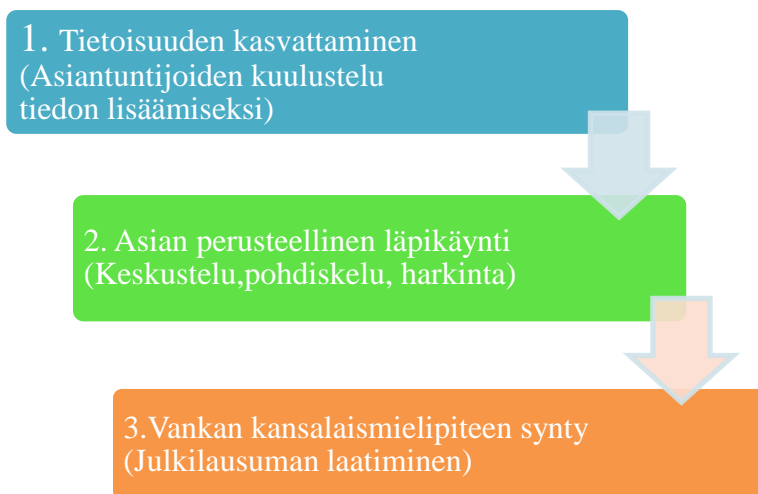
Säkylän ikäpoliittisen strategian johtava ajatus on aktiivinen ikääntyminen ja osallisuus, joten kansalaisraadien yhdistäminen strategiaprosessiin oli varsin luontevaa. Säkylän ikäpoliittisen strategian suunnittelu alkoi keväällä 2012 ja saman vuoden syksyllä järjestettiin ikäihmisten neljäpäiväinen kansalaisraati.

Kansalaisraati on uudenlainen vaikuttamisen kanava, joka on yksi suosituimmista aitoon keskusteluun ja pohdiskeluun perustuvasta demokratian muodoista. Kansalaisraadilla tarkoitetaan pohdiskelevaa, harkitsevaa ja keskustelemaa ryhmätyöskentelyä. Raadin avulla voidaan tuottaa syvällistä tietoa käsiteltävästä asiasta saadun asiantuntijätiedon perusteella. (Laatusuositus 2013, 18.)

Suomessa kansalaisraati ei ole vielä kovin yleisesti käytetty, vaikka kokemukset maailmalta ovat erinomaisia. Yhdysvaltalaisesta Ned Crosbyä voidaan pitää kansalaisraadien kehittäjänä. Crosby perusti 1970-luvulla voittoa tavoittelemattoman ”The Jefferson Center”-organisaation, jonka tavoitteena oli amerikkalaisen kansalaisosallistumisen lisääminen ja kansalaisraatien toteuttaminen. (Raisio & Vartiainen 2011, 36–37.)

Vaasassa järjestettiin Suomen ensimmäinen kansalaisraati syksyllä 2011 ja sen jälkeen mm. Jyväskylässä, Raumalla, Kokemäellä ja Porissa on järjestetty ikäihmisten kansalaisraateja sekä Säkylässä hyvän kokemuksen perusteella myös nuorisoraati syksyllä 2014.

Kansalaisraadien koko prosessin tärkeimpiä vaiheita ovat aiheen valinta, raatilaisten ja asiantuntijoiden rekrytointi, päivien kulku, keskustelu ja julkilausuman laatiminen (The Jefferson Center 2004). Tällä prosessilla pyritään oheiseen kolmiportaiseen malliin:

(Yankelovich & Friedman 2010, 15–16)

Kansalaisraadien järjestäminen tukee ikäihmisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuutta kunnan toimintaan. Kuntalain mukaan kunnan asukkailla on oltava edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan esim. tiedottamalla heille kunnan asioista ja järjestämällä kuulemistilaisuuksia, selvittämällä kuntalaisten mielipiteitä ennen päätöksentekoa sekä avustamalla asukkaiden oma-aloitteista asioiden hoitoa, valmistelua ja suunnittelua. (Kuntalaki 1995, 27 §.)

Laatusuosituksissa Hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palveluiden parantamiseksi on läpileikkaavana pääperiaatteena osallisuuden turvaaminen niin, että iäkkäiden ääni kuuluu kaikessa sellaisessa päätöksenteossa, joka heitä koskee (Laatusuositus 2013, 17.)

Säkylän kansalaisraadilla oli mahdollisuus päästä suunnittelemaan seuraavia strategista nostettuja aiheita:

Säkylän neljäpäiväisen kansalaisraadın ensimmäisen ja toisen päivänä ohjelma koostui pääosin asiantuntijoiden luennoista. Kolmas kansalaisraatipäivä muodostui pienryhmien keskusteluista. Ryhmien kokoonpanoa muutettiin päivän aikana uusien näkökulmien saamiseksi. Päivän päätteeksi keskusteluiden pohjalta syntyi hyvä runko julkilausumalle, joka viimeisteltiin raadın viimeisenä eli neljäntenä päivänä.

Säkylän kansalaisraadın julkilausumassa ehdotettiin jokaiseen strategiasta nostettuun aiheeseen konkreettisia toimenpiteitä, mutta se asia, joka lopulta johti geronomin toimen perustamiseen, oli iäkkäiden neuvontapalveluiden kohdalla esiin nostettu seikka eli neuvontapisteen perustaminen ja lisävoimavaran palkkaaminen palveluohjaukseen sekä ennaltaehkäisevän työn koordinointiin.

Julkilausuma luovutettiin kunnan johtaville luottamushenkilöille ja virkamiehille; mm. kunnanjohtajalle, perusturvajohtajalle sekä perusturvalautakunnan puheenjohtajalle. Lisäksi kansalaisraadın päätteeksi järjestettiin lehdistötilaisuus. Perusturvalautakunta käsitteli myöhemmin julkilausuman ja antoi vastauksena:

”Ikäihmisten neuvontapisteen perustaminen on linjattu yhdeksi ikäpoliittisen strategian toimenpiteeksi ja sen toteutus tullaan priorisoimaan erittäin korkealle kansalaisraatilaisten huomiosta johtuen.”

”Kannatamme Säkylän ikäpoliittisessa strategiassa suunniteltua lisävoimavaraa palveluohjaukseen sekä ennaltaehkäisevän työn koordinoointiin.” (Perusturvalautakunnan vastaus julkilausumaan 2012.)

Geronomin toimen perustaminen on siis täydellinen osoitus siitä, että kansalaisraadinkanta otettiin huomioon kunnan päätöksenteossa.

Rautilaisten kokemukset kansalaisraadissa mukanaolosta olivat erinomaiset ja vastaavalle toiminnalle toivottiin jatkoa tulevaisuudessakin. Kansalaisraadinkin jälkeen tehdyllä kyselyllä vastauksissa erottuivat selkeästi myönteiset osallistumiskokemukset. ”Ikäihmiset pääsivät nyt osallistumaan ja vaikuttamaan vanhuspalveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen. Kansalaisraatikäytäntö tulisi ottaa käyttöön kaikissa maamme kunnissa”. (Loppuraportti 2012.)

Kansalaisraadinkin arvokkaina tuloksina voidaan pitää uusien ideoiden saamista palveluiden kehittämiseen, ikääntyneiden aktiivisuuden lisääntymistä, Ikääntyvien neuvoston toiminnan terävöitymistä ja kiinnostusta kansalaisraatitoiminnasta. Lisäksi erittäin hyvänä tuloksena voitiin pitää sitä, että kunnan työntekijät saivat tietoa ikääntyvien toiveista ja sitä, että kansalaisraadinkin ehdotuksia toteutettiin. (Mäkipää 2014.)

3.5 Kaste-ohjelman Toimintakykyisenä ikääntyminen-hanke

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (Kaste) on sosiaali- ja terveysministeriön pääohjelma. Ohjelman avulla johdetaan ja uudistetaan suomalaisesta sosiaali- ja terveystaloutta ja sen tavoitteena on järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja rakenteet asiakasta kuunnellen, siirtäen painopistettä ongelmien hoidosta hyvinvoinnin aktiiviseen edistämiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut 2014)

Länsi-Suomen alueella vuosina 2010–2012 Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisesa kehittämisohjelmassa toimineen Toimintakykyisenä ikääntyminen hankkeen tehtävänä oli kehittää vanhuspalveluiden palvelurakenteita ja toimintamalleja. Hankkeessa oli kaksi pääteemaa, neuvontapalvelujen ja kotiutumisen sujuvuuden kehittäminen.

Hankkeen tuloksena kuntiin perustettiin neuvontakeskuksia ja matalan kynnyksen ikäpisteitä. Taajama-alueille hankkeessa mallinnettiin ikäinfotilaisuuksia, jossa neuvontapalveluja vietiin kyliin ja taajamiin. (Nyfors 2012). Huittisten liikkuva ikäinfo on jäänyt hankkeen jälkeen erittäin toimivaksi malliksi ja on innostanut ja kannustanut minua jalkautumaan Säskylän kyliin tarjoamaan neuvontapalveluja keskustan ulkopuolella asuville ikäihmisille.

Tärkeänä hankkeen tuloksena voidaan pitää sitä, että kuntien vanhuspalveluissa työskentelevien henkilöiden verkostoituminen ja kehittämisosaaminen lisääntyivät. Hankkeessa tähdättiin gerontologisen osaamisen kehittämiseen järjestämällä mm. lukuisia koulutustilaisuuksia.

Osallisuuden ja osallistamisen mahdollisuuksien lisäämiseksi hankekunnissa kokeiltiin uudenlaisia asiakasarviointimenetelmiä, esim. Bikva-asiakasarviointeja. Bikva-prosessissa tieto asiakkaiden näkemyksistä ja kokemuksista viedään päätöksentekijöille. Säskylässä ikääntyneiden vaikuttamismahdollisuuksia vietiin vielä pidemmälle järjestämällä edellisessä luvussa kuvaamani kansalaisraati, jonka julkilausuman tuloksena Säskylän kuntaan perustettiin geronomin toimi. Kansalaisraadilla avulla ikääntyneiden oma ääni tuli kuulluksi heidän omien palvelujen kehittämisessä. (Nyfors 2012.)

Tällä hetkellä on käynnissä Kaste-rahoituksen alainen Yhteisvoimin kotona-kehittämishanke, joka on itsenäinen jatke päättyneelle Toimintakykyisenä ikääntyminen – hankkeelle. Nyt käynnissä olevan hankkeen tavoitteina on mm. ikääntyvien oman osallisuuden ja vertaistoiminnan edistäminen yhteistyössä eri järjestöjen, yhdistysten ja yksityisten toimijoiden kanssa. Minut pyydettiin mukaan hankkeen tukiryhmään ja jatkossa käydään varmasti arvokasta ajatusten vaihtoa toimenpiteiden suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa, sillä Säskylässä eri järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö on merkittävä osa geronomin työtä.

4 GERONOMI AMK

Geronomi (AMK) on sosiaali- ja terveystieteiden 210 opintopisteen laajuinen ammattikorkeakoulututkinto. Geronomikoulutus kouluttaa kokonaisvaltaisia vanhustyön osaajia, asiantuntijoita, jotka kehittävät vanhustyötä ja mahdollistavat ikääntyvän henkilön mielekkään elämän ja osallisuuden ja toimijuuden vahvistumisen (Satakunnan ammattikorkeakoulun www-sivut 2014).

Koulutuksen myötä geronomiopiskelijasta kehittyy vanhustyön ammattilainen, joka toiminnallaan mm. edistää ikääntyneiden terveyttä, hyvinvointia ja sosiaalista osallisuutta erilaisissa ympäristöissä (Metropolia ammattikorkeakoulun www-sivut).

Geronomeja koulutetaan tällä hetkellä viidessä eri ammattikorkeakoulussa: Helsingin Metropolia, Kymenlaakson, Lapin, Satakunnan ja Seinäjoen ammattikorkeakouluissa. Tällä hetkellä eri oppilaitoksista valmistuneita geronomeja on Suomessa noin neljäsataa.

Geronomikoulutusta toteutetaan joko aikuiskoulutuksena tai nuorisoasteen koulutuksena ja opiskelun voi suorittaa sekä päiväopetuksena että monimuoto-opiskeluna oppilaitoksesta riippuen. Opetusmuodosta riippumatta opinnoissa vaihtelevat käytännön harjoittelujaksot, lähiopetus, verkko-opinnot, itseopiskelu ja etätehtävät.

Geronomi (AMK) voi toimia esim. asiantuntijana vanhustyössä kuntatasolla, erilaisien yritysten, järjestöjen tai säätiöiden palveluksessa, itsenäisenä yrittäjänä vanhuspalveluissa, muistityössä, palveluohjauksessa tai erilaisissa projekteissa.

Geronomin työssä edellytetään hyviä vuorovaikutustaitoja, sillä geronomit työskentelevät niin asiakastyössä ikääntyneiden palvelu- ja ohjaustehtävissä kuin moniammatillisissa työryhmissäkin.

4.1 Geronomin kompetenssit

Geronomi (AMK) tutkinnon kompetenssit määriteltiin ammattikorkeakoulujen yhteistyönä vuonna 2006 ja ne on uudistettu vuonna 2012. Tuula Ahokumpu Kemi-Tornion (Lapin) ammattikorkeakoulusta, Elisabeth Kajander Arcada ammattikorkea-

koulusta, Anne Kivenmaa Satakunnan ammattikorkeakoulusta, Merja Laitoniemi Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta, Tuula Mikkola Metropolia ammattikorkeakoulusta ja Sirkka-Liisa Palomäki Seinäjoen ammattikorkeakoulusta ovat laatineet nykyiset geronomin (AMK) kompetenssit.

Kompetenssien antama ydinosaaminen on yhtenäinen kaikissa näissä ammattikorkeakoulussa, mutta erityisosaamisen painotukset vaihtelevat eri ammattikorkeakoulujen välillä. (Ahokumpu ym. 2012). Esimerkiksi Kymenlaakson ammattikorkeakoulun liikuntapainotteinen geronomikoulutus toteutetaan yhteistyössä liikuntakeskus Pajulahden ja ammattilaisten kanssa käsitellen ja painottaen sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan uusia työmenetelmiä ja hoitoteknologiaa. (Kymenlaakson ammattikorkeakoulun www-sivut 2014.)

Puhuttaessa kompetenssista, ymmärretään yleensä sanan tarkoittavan osaamista ja ammatillista pätevyyttä. Ruontimon (2009) mukaan osaamista käytetään kompetenssin synonyyminä ja se tarkoittaa niitä tietoja ja taitoja, joilla henkilö suorittaa tehtävänsä onnistuneesti ja tarkoituksenmukaisesti. Se tarkoittaa myös koulutuksen ja työkokemuksen kautta hankittua pätevyyttä ja kelpoisuutta julkiseen virkaan tai toimeen eli työtä koskevaa tietoa, taitoa ja vaatimuksia (Ruontimo 2009, 14).

Geronomin ammatilliset kompetenssi ovat gerontologinen osaaminen, monialainen arviointiosaaminen, ohjausosaaminen, gerontologinen hoiva-, hoito- ja kuntoutusosaaminen, palvelujärjestelmäosaaminen ja johtamis-, kehittämis- ja laadunhallintaosaaminen. Seuraavassa pohdin näiden kompetenssien merkitystä ja toteutumista omassa kehittyvässä geronomin työnkuvassani.

Gerontologinen osaaminen

Gerontologinen osaaminen sisältää kyvyn soveltaa monitieteistä tietoa ja taitoa vanhustyössä sekä ymmärtää vanhenemista yksilön, hänen elämänkulkunsa sekä yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmasta. Geronomin toimenkuvan lähtökohtana on voimavaraletäinen vanhuskäsitys ja kyky toimia eettisten periaatteiden mukaisesti. Geronomi kykenee hyväksyvään, empaattiseen, dialogiseen ja reflektiiviseen kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen erilaisten ihmisten, myös kulttuuritaustoiltaan erilaisten

ihmisten kanssa. Gerontologiseen osaamiseen kuuluu lisäksi kyky toimia kokonaisvaltaisesti huomioiden iäkkään ihmisen yksilölliset lähtökohdat vanhustyön erilaisissa toimintaympäristöissä. (Ahokumpu ym. 2012.)

Gerontologinen osaaminen on perusta kaikelle työlleni ikääntyneiden parissa ja ilmenee kykynä soveltaa gerontologista monialaista tietoa kaikessa tekemisessäni ja ikääntymisen merkityksen ymmärtämisenä niin yksilön, yhteisön kuin yhteiskunnan kannalta. Yksilöllisyyden huomioiminen erityisesti henkilön ikääntyessä ja sen vaikutuksen ymmärtäminen toimintakykyyn henkilön omassa arjessa ja ympäristössä, on työni punainen lanka kaikessa, mitä teen. Geronomin työssäni johtavana ajatuksena on ikääntyneen ihmisen voimavarojen vahvistaminen toimintakyvyn ylläpitämiseksi.

Hyvät vuorovaikutustaidot ja aito halu ikääntyneen kaiken hyvän edistämiseen ovat gerontologista osaamista parhaimmillaan. Toimiessani aktiivisesti mm. Ikääntyneiden neuvostossa ja eri eläkeläisjärjestöjen tukena, työni perustuu vuorovaikutukseen, verkostoitumiseen ja tiedon välittämiseen. Jokainen lyhytkin kontakti ikääntyneen kanssa perustuu onnistuneeseen vuorovaikutukseen.

Monialainen arviointiosaaminen

Monialainen arviointiosaaminen tarkoittaa kykyä arvioida, suunnitella ja toteuttaa ikäihmisten tarpeiden mukaisia palvelukokonaisuuksia moniammatillisessa yhteistyössä. Geronomin tulee osata arvioida ja ennakoida ikäihmisten hyvinvointia, toimintakykyä ja palvelutarvetta suhteessa ikääntyneen voimavaroihin omassa ympäristössään. Geronomi kykenee arvioimaan, toteuttamaan ja koordinoimaan monialaisesti ikäihmisten yksilöllisiä palveluja. Geronomi kykenee arvioimaan erilaisten apuvälineiden tarvetta ja tukemaan niiden käytössä ja tunnistamaan ikääntyneen toimintakykyä uhkaavia riskejä ja niiden taustatekijöitä. (Ahokumpu ym. 2012.)

Arviointiosaamisen kykyä tarvitsen mm. palvelutarpeen arviointikäynneillä, moniammatillisissa kotiutuspalavereissa ja hyvinvointia edistävien kotikäyntien yhteydessä. Geronomina arvioin, suunnittelen ja osin toteutan ikääntyneiden tarpeiden mukaisia palveluja. Varsinkin hyvinvointia edistävillä kotikäynneillä arvioin ja tun-

nistan ikääntyneiden hyvinvointia uhkaavia tekijöitä ja myöhemmin toivottavasti kykenen mittaamaan hyvinvointia edistävien toimintojen vaikuttavuutta.

Ohjausosaaminen

Geronomi osaa toimia ohjaustyössään ennakoivan ja ennaltaehkäisevän vanhustyön periaatteiden mukaisesti, edistää toiminnassaan ikäihmisten terveyttä ja hyvinvointia sekä ehkäisemään heidän syrjäytymistään. Ohjausosaamiseen kuuluu myös taito tiedottaa ikäihmisten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvistä tekijöistä.

Palveluohjauksellisen työotteen osaaminen sekä erilaisten palveluohjauksen ja verkostotyön hyödyntäminen ryhmien ja yksilön ohjauksessa kuuluu geronomin ammatillisiin taitoihin samoin kuin ikäihmisen, hänen omaistensa, perheensä ja läheisten ohjaus ja neuvonta heidän yksilöllisissä tarpeissaan ja arjessa selviytymisessään. (Ahokumpu ym. 2012.)

Ohjausosaaminen näkyy varmasti kaikessa työssäni: päivätoiminnan organisointi, suunnittelu ja toteutus kuuluvat työhöni. Päivätoiminnan toteuttaminen kahtena päivänä viikossa on konkreettista ryhmäohjausta kun taas palveluohjaus ja -neuvonta ovat ikääntyneen ja hänen omaistensa yksilöllistä ohjausta heidän tarpeissaan ja kotona selviytymisen tukemisessa.

Neuvonta- ja ohjaustyö vie melkoisen osan työajastani. Neuvontapalveluiden jalkauttaminen sivukylille on otettu erittäin hyvin vastaan ja puhelimitse tai kasvotusten tapahtuva neuvonta on päivittäistä työtäni. Käyn myös paljon erilaisten yhdistysten tapaamisissa markkinoimassa ja kertomassa geronomin työstä, mutta myös tiedottamassa toimintakyvyn ja terveyden ylläpitämiseen liittyvistä asioista.

Suurimman suosion on kuitenkin saavuttanut Ikääntyneiden neuvoston järjestämä kahvilatoiminta, ”Ikääntyneiden sumpit”, jotka järjestetään kerran kuukaudessa paikallisessa pizzeriassa. ”Sumpeille” järjestetään aina alustaja pitämään pieni alustus jostakin aiheesta, minkä jälkeen osallistujilla on mahdollisuus kysellä ja keskustella vapaasti. Geronomin läsnäolo kahvilatapaamisessa on osoittautunut erittäin toivotuksi ja hyödylliseksi. Pyyntö paikallaoloon tuli paikallisilta ikääntyneiltä itseltään. Py-

rin osallistumaan kaikkiin ikääntyneiden tapahtumiin sekä käymään kerran viikossa pidettävällä toripäivällä tapaamassa paikallisia ikäihmisiä. Mielestäni geronomin pitää liikkua siellä, missä ikääntyneetkin, jotta voi palvella heitä ja heidän tarpeitaan mahdollisimman tehokkaasti.

Gerontologinen hoiva-, hoito ja kuntoutusosaaminen

Gerontologinen hoiva-, hoito ja kuntoutusosaaminen tarkoittavat iäkkäiden sosiaalisen osallisuuden ja toimijuuden edistämistä heidän hoidon, hoivan ja kuntoutuksen palveluissaan. Geronomi hallitsee voimavaraisen ja kuntouttavan työtteen ja taidon soveltaa vanhustyön menetelmiä yksilö- ja ryhmätoiminnassa sekä sosiokulttuuriset ja toiminnalliset menetelmät ja yhteisöllisyyden vahvistamisen osana hoivaa, hoitoa ja kuntoutusta.

Geronomi tunnistaa ikäihmisten tavallisimmat sairaudet ja niiden vaikutukset toimintakykyyn ja osaa ohjata sairauksien hoidossa ja kuntoutuksessa. Myös iäkkään ihmisen turvallisen lääkehoidon arviointi ja toteuttaminen kuuluvat geronomin kompetensseihin. Muistisairaana ihmisen hoidon, tukemisen ja kuntoutumisen menetelmien osaaminen ja heidän palveluidensa kehittäminen kuuluu geronomin taitoihin. Lisäksi tämän osaamisalueen taitoihin kuuluu kotona asuvien ikäihmisten ja omaishoitoperheiden tukeminen ja heitä tukevien palveluiden kehittäminen. (Ahokumpu ym. 2012).

Toimiessani geronomina en osallistu varsinaiseen hoitotyöhön, mutta esimerkiksi päivätoiminnan suunnittelu monipuolisesti toimintakykyä ylläpitäväksi vaatii monipuolista ikääntymismuutosten tuntemiseen perustuvaa voimaannuttamista, yhteisöllisyyden ja toimijuuden tukemista sekä sopivaa fyysistä harjoittelua. Lähtökohtana toiminnassa on aina ikääntyneiden omat voimavarat, osaaminen ja elämänlaadun lisääminen. Yhteistyössä Säkylyn kunnan liikuntatoimen, aikuisopiston ja kulttuuritoimen kanssa olen saanut järjestettyä ikääntyneille monenlaista toimintakykyä ylläpitävää toimintaa.

Keväällä Säkylyn kunnassa tehtiin laaja liikunta- ja vapaa-aikakysely, jonka laadinnassa olin mukana. Kannustin ikääntyneitä vastaamaan kyselyyn tavatessani heitä erilaisissa tapahtumissa, ”Sumpeilla” ja kotikäynneillä. Kyselyyn saatiinkin lähes

sata vastausta. Kyselyssä kartoitettiin ikääntyneiden toiveita laajasti ja vastausten perusteella Säskylän kuntaan saatiin vapaa-aikatoimen ja aikuisopiston tuella heille mm. uusi liikuntaryhmä, ohjattu sauvakävelyryhmä sekä yhteinen patikkaretki. Osallistun geronomina näihin uusiin ryhmiin, sillä ikääntyneet kokevat sen turvallisuuden tunnetta lisääväksi seikaksi.

Palvelujärjestelmäosaaminen

Palvelujärjestelmien osaamisen alue sisältää kansallisten ja keskeisten kansainvälisten vanhuspoliittisten strategioiden ja tavoitteiden tuntemisen ja kyvyn kehittää niiden pohjalta ikäihmisten palveluita ja niiden laatua. Geronomi pystyy osallistumaan ja vaikuttamaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ikäihmisten asemasta yhteiskunnassa ja vanhushpalveluissa omalla asiantuntijuudellaan.

Geronomi hallitsee vanhushpalveluiden toimintaympäristöt ja palvelurakenteen ja osaa soveltaa tietojaan palveluiden järjestämisessä, tuottamisessa ja kehittämisessä halliten niihin liittyvät suositukset, lainsäädännön ja ohjelmat pystyäkseen hyödyntämään niitä palveluiden kehittämisessä ja asiakastyössä. Näiden taitojen lisäksi geronomi kykenee koordinoimaan moniammatillista yhteistyötä ikäihmisten tarpeita vastaavien palveluiden kehittämisessä, suunnittelussa ja toteuttamisessa ja omaa kyvyn hyödyntää monipuolisesti kulttuuri- ja liikuntapalveluiden mahdollisuuksia ikäihmisten toimintakyvyn ja hyvinvoinnin tukemisessa. (Ahokumpu ym. 2012.)

Palvelujärjestelmän tunteminen ja hallitseminen on kaiken perusta ikääntyneiden kanssa tehtävässä työssä. Kunnan ikäpoliittisen strategian tunteminen ja noudattaminen ohjaa kaikkea kunnassa tehtävää vanhustyötä. Lainsäädäntö ja laatusuositukset ovat strategian laadinnan taustalla ja käytännön työssä pitää ymmärtää näiden merkitys. Moniammatillisen työskentelyn merkitys korostuu esimerkiksi asumis- ja palvelumuotoja mietittäessä toimintakyvyn heiketessä. Geronomina minun pitää tuntea ja hallita esim. muistisairaahan hoitopolku, jotta osaa neuvoa ja ohjata ikääntynyttä ja hänen läheisiään.

Säskylän kunnassa yhteistyö erityisesti liikunta- ja kulttuuritoimen kanssa on mahdollistanut useita ja innostavia tapahtumia ikäihmisille ja heidän toimintakykyään yllä-

pidetään monimuotoisilla liikunta-, musiikki- ja kulttuuritapahtumilla. Tilaisuuksien järjestäminen vaatii eri organisaatioiden yhteistyötä ja yhteistä näkemystä ikääntyneiden hyväksi.

Johtamis-, kehittämis- ja laadunhallinta osaaminen

Geronomin osaamiseen kuuluu vanhustyön kehittäminen ja johtaminen eettisesti ja asiakaslähtöisesti osaten soveltaa työyhteisön ja johtamisen keskeisiä strategioita ja teorioita. Geronomi osaa arvioida vanhushpalveluiden laatua käyttäen keskeisiä laadunvalvonnan välineitä ja soveltaa erilaisia tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan menetelmiä kehittämistyössään. Gerontologisen tiedon ja tutkimuksen hyödyntäminen johtamis- ja kehittämistyössä sekä tiedon tuottaminen vanhushpalveluiden ennakointiin ja kehittämiseen kuuluu geronomin osaamisalueeseen

Geronomi kykenee toimimaan esimiestehtävissä ja projekteissa tuntien talousosaamisen ja markkinoinnin perusteet sekä omaten yrittäjämäisen toimintatavan. Hänen taitoihinsa kuuluu myös neuvottelu-, tiedotus- ja ohjaustaidot työyhteisössä sekä henkilöstön hyvinvoinnin tukeminen. (Ahokumpu ym. 2012.)

Strategiaan perustuvien toimenpiteiden ja tapahtumien järjestäminen vaatii oman työn johtamista, suunnittelutaitoa, innovaatiokykyä sekä hyviä neuvottelu- ja ohjaustaitoja. Säskylän kunnassa on järjestetty lukuisia tapahtumia, mm. omaishoitajien virkistyspäiviä, muistitapahtuma, vanhustenviikon ohjelmallinen tilaisuus, lukuisia luentotilaisuuksia ja tapahtumia, joita olen ollut organisoimassa. Tällaisten tilaisuuksien onnistuminen vaatii ahkerää markkinointia ja tiedottamista sekä kykyä laatia erilaisia ilmoituksia, tiedotteita ja pöytäkirjoja.

Valvontakäynnit eri asumispalveluyksiköihin näiden tarjoaman palvelun laadun valvomiseksi ja varmistamiseksi kuuluvat työhöni ja vaatii aluehallintaviraston kaavakkeiden tuntemusta.

Olen toiminut syksyn ajan myös kotihoidon henkilöstön esimiehenä ja siihen on kuulunut kaikki henkilöstöhallintoon liittyvät tehtävät. Esimiehen talousosaamisen taitoihin kuuluvat mm. laskujen hyväksymiset, maksu- ja omaishoitajapäätökset, järkevä resursointi sekä talousarvion laadinnassa mukana oleminen ja sen noudattaminen.

Olen kehittämässä kunnassa alkavaa muistikahvila- ja vertaistukiryhmää muistisairaille ja heidän omaisilleen, Vanhustyön keskusliiton lanseeraamaa ystäväpiiritointia yksinäisyyttä kokeville, vapaaehtoistoimintaa sekä yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Tärkeänä kehittämistehtävänäni näen oman ammattitaitoni jatkuvan kehittämisen, ammattikuntani kunnioittamisen ja osaamisen arvostamisen.

4.2 Geronomin osaamis- ja toiminta-alue

Geronomi on sosiaali- ja terveysalan vanhustyön asiantuntija, jonka tehtävänä on edistää mm. ikääntyvien hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä. Geronomin työ on mm. ennaltaehkäisevää, kuntouttavaa, etsivää ja tukevaa vanhuspalvelutyötä, jossa painottuvat ikääntyneen toimintakyvyn ja palvelutarpeiden arviointi, palveluohjaus, omaisten ja läheisten tukeminen sekä moniammatillinen yhteistyö eri ammattiryhmien välillä sekä yhteistyön kehittäminen ja koordinointi. Työssä korostuu myös erilaisten palvelujen kehittäminen, suunnittelu, ja arviointi sekä yhteiskunnallinen ja vanhuspoliittinen vanhustyö. (Opetusministeriö 2006, 106.)

Opetushallituksen vanhuspalveluidenosaamistarveraportin mukaan sosiaalialan ammattikorkeakoulutetuilta edellytetään mm. organisointi- ja järjestelytaitoja sekä suunnitelmallista toimintatapaa niin oman työn kuin palveluidenkin koordinoinnissa (Taipale-Lehto & Bergman 2013, 31).

Taipale-Lehdon ja Bergmanin mukaan sosiaalialan ammattikorkeakoulutetun osaamisista keskeistä on asiakkaan osallisuuden tukeminen ja edistäminen, osallistaminen ja vastuuttaminen. Ammatillaisen tulee osata ohjata asiakasta sosiaalipalveluihin liittyvissä asioissa ja tuntea kyseiset palvelut ja osata hyödyntää niitä. (Taipale-Lehto, & Bergman, 31)

Konsensuslausuman (2012, 12) mukaan vanhojen ihmisten hoito vaatii ammattitaitoa. Kaikkien, jotka osallistuvat vanhojen ihmisten hoivaan ja hoitoon, on tunnistettava ja kyettävä tunnistamaan eri tilanteet ja siirtymään tarvittaessa parantavasta hoidosta toimintakykyä ylläpitävään hoivaan tai saattohoitoon. Näiden vuoksi gerontologisen osaamisen asemaa tulee vahvistaa koko palvelujärjestelmässä.

4.3 Geronomien sijoittuminen työelämässä

Geronomien sijoittumisesta työelämään ei ole tehty kovinkaan laajoja tutkimuksia, sillä lukumäärällisesti geronomeja on vielä melko vähän, noin 500, sillä koulutus alkoi Suomessa vasta vuonna 1993 ja ensimmäiset 15 vuotta geronomeja koulutettiin vain Seinäjoella. Koulutus laajeni vasta 2000-luvulla Helsinkiin, Kemiin, Kouvolaan, Poriin ja Tampereelle.

Seinäjoelta valmistuneista geronomeista on tehty kartoitus vuonna 2012 ja kyselyyn vastasi 93 geronomia. Lisäksi löysin kaksi AMK-opinnäytetyötä, jotka käsittelivät geronomin työnkuvia ja Satakunnan Ammattikorkeakoulun opettajalta sain tietoa kyseisestä oppilaitoksesta valmistuneiden geronomien sijoittumisesta työelämään.

Anna-Kaarina Koivula teki keväällä 2012 kartoituksen Seinäjoelta valmistuneiden geronomien sijoittumisesta työelämään. Kartoitus oli tarpeellinen opetussuunnitelman uudistamisen suuntaamiseksi ja tietenkin koulutuksen markkinoimiseksi. Tuloksia voitiin hyödyntää myös valtakunnallisen geroverkoston työssä. (Koivula 2012, 4). Koivula selvitti kartoituksessaan myös geronomien työskentelypaikkakuntia ja tehtäväalueita.

Seinäjoelta valmistuneista lähes puolet vastanneista työskenteli kartoitushetkellä johto-, projekti- tai kehittämistehtävissä Tyypillisiä ammattinimikkeitä näissä tehtävissä olivat mm. avopalvelu-, kotihoidon- ja kotipalveluohjaaja, vastaava ohjaaja/hoitaja, vanhustyön ohjaaja, palveluvastaava, projektityöntekijä, kouluttaja, suunnittelija, osastonhoitaja ja johtava ohjaaja. (Koivula 2012, 10.)

Hieman pienempi ryhmä työskenteli hoidon/hoivan tehtävissä eri nimikkeillä, mm. ohjaajina ja hoitajina kotihoidossa, laitoshoidossa ja asumispalveluyksiköissä.

Lähes puolet vastaajista kertoi työskentelevänsä Etelä-Pohjanmaalla, seuraavaksi eniten Pirkanmaalla ja Uudellamaalla. Melkein kaikki vastaajat työskentelivät toisen palveluksessa ja vain muutama toimi itse yrittäjänä. Melkein puolet vastaajista työskenteli kunta-sektorilla ja seuraavaksi eniten eri järjestöjen palkkalistoilla. Yllättävää oli mielestäni, että vain viidesosa vastaajista työskenteli yrityssectorilla, sillä tällä hetkellä melko monen tietämäni geronomin työnantajana on yritys.

Kartoituksesta ilmeni myös valmistuneiden kiinnostus jatko-opintoihin: 40 % valmistuneista oli jatkanut opintojaan. Suosituin ja eniten suoritettu tutkinto oli johtamisen erikoisammattitutkinto (JET) sekä seuraavaksi suosituimpina eri yliopistolliset arvosanat esim. gerontologiasta, sosiaali-, ja hallintotieteistä ja kansanterveystieteestä.

Satakunnan ammattikorkeakoulusta valmistuneet geronomit työskentelevät kaikki jollakin tasolla vanhustyössä erilaisilla nimikkeillä, mm. geronomina, vanhustyön ohjaajana, vanhustyön palveluohjaajana, SAS-koordinaattorina, kotihoidonohjaajana, kuntoutusohjaajana, päivätoiminnan palveluvastaavana, palveluohjaajana, palveluvastaavana, toiminnanjohtajana, muutamat työskentelevät hoitotyössä ja yksi kansanedustajana. (Kivenmaa 2014.)

Maija Mikkola oli opinnäytetyössään haastatellut kuutta geronomia, jotka työskentelivät erilaisissa työtehtävissä ympärivuorokautisessa hoivassa. Haastatelluiden geronomien työhön sisältyi pääosin perushoitoa, lääkehoitoa ja viriketoimintaa. Lähes kaikki haastatellut olivat sitä mieltä, etteivät pystyneet silloisessa toimenkuvassaan hyödyntämään osaamistaan niin paljon kuin haluaisivat. Syyksi he arvelivat hoitotyön liian suuren osuuden suhteessa muihin vastuualueisiinsa. Opinnäytetyössä kartoitettiin geronomin ihannetoimenkuvaa ikääntyneiden ympärivuorokautisessa hoivassa ja tutkimuksen mukaan geronomit kokivat, että työnantajan haaskaavan geronomin osaamista ohjattaessaan geronomin työpanoksen pelkäävät hoitotyöhön. (Mikkola 2012, 37.)

Maija Mikkolan kanssa vastaavaan lopputulokseen pääsivät opinnäytetyössään myös Niina Arekari ja Riku Saari, jotka tutkivat geronomien työnkuvia ja ammatillisia kompetensseja. Heidän näkemyksensä mukaan geronomitutkinnon suorittaneiden tulee saada käyttää osaamistaan mahdollisimman laajasti eikä geronomien käyttäminen hoitotyössä hyödytä pitkällä tähtäimellä ketään, vaikka heillä onkin hoitotyön osaamista. Geronomien osaaminen pitäisi hyödyntää mieluummin esimerkiksi hoitotyön kehittämiseen ja koordinoimiseen. (Arekari & Saari 2014, 50.)

4.4 Suomen Geronomiliitto ry

Suomen Geronomiliitto ry, epävirallisesti SGL ry, on perustettu ja rekisteröity vuonna 2012 ja se on Akavan erityisalojen jäsenjärjestö. ”Liiton tarkoituksena on valvoa geronomi AMK -tutkinnon suorittaneiden ammattihenkilöiden ja tutkintoa suorittavien opiskelijoiden yleisiä ja yhteisiä ammatinharjoittamiseen liittyviä etuja, edistää jäsenistönsä ja vanhustyön eri ammattialojen välistä yhteistoimintaa ja parantaa alan yleisiä toimintaedellytyksiä sekä toimia geronomien ammattitiedon ja – taidon kehittämiseksi ja lisätä geronomin tutkinnon tunnettavuutta. Lisäksi yhdistyksen tarkoituksena on toiminnallaan edistää ikääntyneiden etuja, oikeuksia ja tasa-arvoista asemaa, kokonaisvaltaista hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta sekä ehkäistä syrjäytymistä.” (Suomen Geronomiliiton www-sivut 2014.)

Suomen Geronomiliitto työskentelee geronomin ammattinimikkeen rekisteröimiseksi myös terveydenhuollon ammattirekisteriin, sillä geronomin tutkinto on ainoa kyseisestä rekisteristä puuttuva tutkinto, jolla on kuitenkin pätevyys lääkehoitoon.

Esimerkiksi muistisairaiden ja tietysti muidenkin iäkkäiden hoidossa tarvitaan lääkehoidon laaja-alaista osaamista, mihin geronomin tutkinto antaa pätevyuden.

Esimerkiksi uudessa vanhuspalvelulaissa vaaditaan asiantuntemusta iäkkäiden palveluiden järjestämistä varten, palvelutarvetta arvioivalta työntekijältä sekä vastuutyöntekijältä laaja-alaista osaamista sekä sosiaalialan tai terveystieteiden ammattillista kelpoisuutta (Vanhuspalvelulaki, 10 §, 15 § ja 17 §). Olisi erittäin tärkeää saada tutkintomike terveydenhuollon ammattirekisteriin, jotta geronomin laaja osaaminen ja

vanhustyön asiantuntijuus saataisiin vastaamaan tulevaan vanhustyön tarpeeseen. Tutkinnon puuttuminen rekisteristä on rajoittanut geronomin laaja-alaisen osaamisen hyödyntämistä terveydenhuollon yksiköissä ja toimimista itsenäisenä yrittäjänä.

Monet geronomit työskentelevät hoitotyössä, joten olisi erittäin hyvä, että kaikkien hoitotyöhön osallistuvien ammattipätevyys voitaisiin tarkistaa samasta rekisteristä (Geronomiliiton www-sivut 2014). Tällä hetkellä (syksyllä 2014) Geronomiliitto kerää tietoa jäseniltään ja työelämästä geronomin työtehtäviin ja rekrytointiin liittyvistä ongelmista, jotka liittyvät terveydenhuollon rekisteriin kuulumattomuudesta.

Suomen Geronomiliitto on antanut marraskuussa 2014 lausunnon sosiaali- ja terveysministeriölle luonnoksesta, joka koskee hallituksen esitystä laiksi sosiaalihuollon ammattihenkilöistä ja siihen liittyvien lakien muuttamiseksi. Lausunnossaan liitto keskittyy kommentoimaan lakiluonnoksessa kuvattua vanhustyön ammattikorkeakoulututkintoa (geronomi AMK ja YAMK) ja niiden tuomaa osaamista ja kelpoisuuksien määrittelyä.

Suomen Geronomiliitossa on tällä hetkellä 133 jäsentä (Puustelli-Pitkänen sähköposti 10.9.2014). Sosiaalisessa mediassa Suomen Geronomiliiton Facebook -sivusto sekä Geronomit Facebook-sivusto ovat erittäin suosittuja. Moni opiskelija on saanut sivustoilta vinkkejä harjoittelupaikoista ja geronomeille sopivista työpaikoista sekä kiinnostavista ja ajankohtaisista artikkeleista ja tapahtumista.

Tällä hetkellä Suomen Geronomiliitto työstää geronomin ammattieettisiä ohjeita, jotka ohjaavat työskentelyä ja päätöksentekoa työyhteisössä ja asiakastyössä. Eettisten kysymysten pohdinta on erittäin tärkeää, erityisesti geronomin työssä, jossa vaikutetaan ikääntyneiden ihmisten elämään kokonaisvaltaisesti. (Suomen Geronomiliiton Facebook-sivut 2014.)

5 GERONOMIN TOIMENKUVAN KEHITTÄMINEN

5.1 Projektin tarkoitus

Opinnäytetyöni tarkoitus on tutkia geronomin toimenkuvan kehittämistä ja työnkuvani kehittymistä tarkastelemalle toimen syntymiseen vaikuttaneita taustatekijöitä ja omaa työtäni tekemällä, havainnoiden sekä ideoiden ja palautteiden perusteella kehittäen.

5.2 Projektin tavoite

Tavoitteenani on kehittää omaa tehtävääni ikääntyneiden tarpeita palvelevaksi kahden tutkimuskysymyksen avulla:

- Mitä Säkyän ikääntyneet odottavat geronomilta?

- Miten geronomin toimenkuva ja ikääntyneiden tarpeet kohtaavat?

Tutkimuskysymyksiini lähdin hakemaan vastauksia kvalitatiivisen eli laadullisen teemahaastattelun avulla. Vilkan (2005, 50) mukaan laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on ilmiön kuvaaminen, ymmärtäminen ja mielekkään tulkinnan antaminen tutkittavalle ilmiölle ja asialle.

Laadullisessakin tutkimuksessa saatetaan löytää tilastollisia riippuvuuksia, mutta laadullisessa tutkimusmenetelmässä lähdetään yleensä siitä ajatuksesta, ettei aineisto selitä kaikkien yksilöiden toimintaa ja siitä on löydettävissä niin samankaltaisuuksia kuin poikkeavuuksia. Laadullisen tutkimuksen lähtökohta on, että tutkimus on subjektiivista eli tutkijan oma halu, ihanteet, arvot, uskomukset ja käsitykset vaikuttavat tutkimuksessa tehtyihin tulkintoihin ja johtopäätöksiin. (Vilka 2005, 50–51.) Tuomen ja Sarajärven (2009, 96) mukaan aineistolähtöinen tutkimus ei voi olla täysin objektiivinen, vaan jo esim. käytetyt käsitteet ja menetelmät ovat tutkijan asettamia ja näin ollen vaikuttavat tuloksiin.

6 PROJEKTIN SUUNNITTELU, TOTEUTUS JA TULOKSET

6.1 Aineiston kerääminen

Opinnäytetyöhöni olen kerännyt aineistoa kahdella eri tavalla: ensimmäisestä työpäivästäni alkaen olen havainnoinut, ideoinut ja kehittänyt omaa työtäni sekä kirjannut huomiot ylös päiväkirjaan sekä haastatellut kansalaisraadissa mukana olleita henkilöitä sekä yhtä kunnan viranhaltijaa. Haastatteluiden aineistonkeruumenetelmäksi valitsin teemahaastattelun.

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jossa haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin. Kysymykset ovat kaikille haastatelluille samat, mutta järjestys saattaa vaihdella (Hirsjärvi & Hurme 2009, 47). Metsämuurosen (2008, 41) mukaan teemahaastattelu sopii hyvin tilanteisiin, joissa halutaan selvittää heikosti tiedostettuja asioita, esimerkiksi perusteluja, arvostuksia ja ihanteita.

Opinnäytetyössäni haastattelun teemat rakentuivat geronomin toimenkuvan, sen tunnettuuden ja ennaltaehkäisevän työn merkityksen sekä ikääntyvien neuvoston toiminnan ympärille. Haastattelukysymykset muodostin kahta opinnäytetyöni tutkimuskysymystä tukeviksi (Liite 1).

Opinnäytetyötäni suunnitellessani päätin haastatella kansalaisraadissa mukana olleita säkyläläisiä, joista puolet olisi naisia ja puolet miehiä. Tavoitteenani oli haastatella niin montaa raadissa mukana ollutta, jotta saisin riittävästi aineistoa tutkimuskysymysten ratkaisemiseksi. Päädyin haastattelemaan neljää kansalaisraadissa mukana ollutta säkyläläistä, kahta miestä ja kahta naista. Lisäksi haastattelin yhtä kunnan viranhaltijaa, joka oli ollut suunnittelemassa geronomin alustavaa työnkuvaa. Sekä raadissa mukana olleiden että kunnan viranhaltijan kysymykset keskittyivät lähinnä kokemuksiin geronomin työskentelystä kuluneen vuoden ajalta ennaltaehkäisevän työn, palveluohjauksen ja Ikääntyvien neuvostossa tehtävän työn piirissä.

Hirsjärven ja Hurmeen (2009, 58) mukaan laadullisen tutkimuksen kohdejoukko ei voi kasvaa liian suureksi, sillä silloin siitä on mahdoton tehdä kovin syvällisiä tulkin-

toja. Päädyin viiteen haastatteluun, sillä mielestäni sain tarvitsemani tiedot näistä haastatteluista ja uskoin saavuttaneeni haastatteluissa saturaation, eli uudet haastateltavat eivät olisi enää tuoneet mitään oleellisesti uutta tietoa (Hirsjärvi & Hurme 2009, 60).

Kaikki haastatellut allekirjoittivat suostumuksen haastatteluun ja tietojen käyttämiseen opinnäytetyössäni (Liite 2). Haastattelut kestivät noin 30 minuuttia ja nauhoitin ne kaikki. Ennen haastattelun alkua kerroin heille, minkä tyyppisiä kysymyksiä aion heille esittää. Haastattelut sujuivat joustavasti teemarungon mukaisesti, kysymysten järjestys saattoi hiukan vaihdella ja joillekin tein tarkentavia lisäkysymyksiä. Kaikki haastateltavani olivat erittäin puheliaita ja osa vastasi yhden kysymyksen aikana jo seuraaviin kysymyksiinkin runsaan tieto- ja kokemusmääränsä vuoksi ja osin varmasti siksi, kun kerroin kysymysten sisällön etukäteen.

6.2 Aineiston analysointi ja tulkinta

Aloitin haastattelujen analysoinnin purkamalla haastattelut nauhalta. Siirron jälkeen kirjoitin aineiston puhtaaksi sana sanalta eli litteroin aineiston. Aineistoa kertyi erittäin runsaasti. Suoritin litteroinnin valikoiden eli litteroin vain haastateltavien osuudet, sillä Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 138) mukaan aineisto voidaan litteroida koko haastatteludialogista, valikoiden tai tehdä päätelmät suoraan aineistosta. Ensimmäisen haastattelun litterointi tuntui erittäin työläältä, mutta seuraavien haastattelujen purkaminen ja nauhurin ja tietokoneen yhtäaikainen käyttö onnistui jo huomattavasti helpommin.

Luin vastaukset moneen kertaan samalla mielessäni ryhmitellen ja kirjaamalla joitain avainsanoja ylös yhtä aikaa koko ajan kuitenkin pohtien, tekisinkö päätelmäni suoraan haastatteluaineistosta ilman erillistä ryhmittelyä. Haastateltavien mielipiteet olivat melko yhteneväisiä ja jokaisen haastatellun kohdalla tärkeiksi ja huomioitaviksi seikoiksi nousivat samankaltaiset asiat. Päädyin alleviivaamaan vastaukset eri väreillä niin, että alleviivasin samalla värillä saman kysymyksen vastaukset, sillä kysymys-

ten järjestys saattoi hieman vaihdella eri vastaajien kesken ja eri kysymyksiin saattoi tulla toisiin kysymyksiin liittyviä vastauksia.

Sisällön analyysillä analysoidaan dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti ja pyritään saamaan kuvaus tutkittavasta ilmiöstä tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95.) Kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko on tutkimuksen ydin (Hirsjärvi ym. 2006, 209). Analyysissä eritellään ja luokitellaan aineistoa, pyritään luomaan kokonaiskuva ja esittämään tutkittava ilmiö uudessa perspektiivissä (Hirsjärvi & Hurme 2008,143).

Lähdin analysoimaan aineistoa alleviivauksien perusteella luokitellen vastaukset geronomin toimenkuvaan ja tunnettuuteen liittyviin vastauksiin, ennaltaehkäisevän työn merkitykseen liittyviin vastauksiin sekä ikääntyvien neuvoston toimintaan liittyviin vastauksiin.

Kunnan viranhaltijan vastaukset käsitelin yhdessä muiden haastateltujen vastausten kanssa, sillä ne perustuivat suurimmalta osin geronomin työstä saatuihin kokemuksiin ja palautteisiin.

6.3 Haastattelutulokset

Haastatteluiden perusteella Säkyän kunnassa geronomi tunnetaan hyvin ja tiedetään, mitä hän tekee ja mistä hänet löytää. Palaute on ollut erittäin positiivista ja geronomin palkkaus koetaan hyödylliseksi ja geronomin toiminta on osoittautunut odotusten mukaiseksi.

”Mulla on sellainen käsitys, että ne asiat, joita silloin geronomille kaavailtiin, on nyt toteutunut täällä Säkylässä ainakin.”

Jokaisen haastatellun kohdalla ilmeni myös, että he suosittelisivat jokaiseen kuntaan kansalaisraadien kaltaista osallistumis- ja vaikuttamiskanavaa sekä geronomin palk-

kaamista ikääntyneiden turvallisuudentunteen lisäämiseksi. He kokivat juuri vanhus-työn asiantuntijuuden lisäävän turvallisuutta.

”Toivottavasti Suomen kunnissa ymmärretään, että geronomi joka kuntaan!”

”Se on niin hieno asia, että oikeen hatunnoston paikka! Kannattaa jatkaa, tämä on tosi hyvä rata.”

”Geronomin virka on tärkeä ja entistä tärkeämpi, kun vanhusten määrä lisääntyy. Ja entistä tärkeämpi, kun lakipykälät muuttuu ja niistä saadaan tietoa. Geronomi on aktivoinut Säkylässä vanhuksia, ihan sellaisiakin, jotka ei ole ennen asioista välittäneet ja täällä on hyvin aktiivista keskustelua kaikissa yhdistyksissä. Kaikki kysyy ja ne saa tietoa. Tämä on geronomin ansiota Säkylässä. Ja se on totta kai-ken lisäksi.”

”Häneltä saa ohjeita, ellei hallitse asioita. Se on niin turvallista vanhoille ihmisille semmonen toiminta, jossa on mukana ihminen, siis asiantuntija.”

”Muita virkoja voi karsia, mutta geronomi tarvitaan”

”Geronomin toiminta tuo turvallisuutta”

”Se, että on asiantuntija kunnassa”

”On tärkeää, että kunnassa on tällainen asiantuntija ja koulutettu henkilö”

6.3.1 Geronomin tehtävät ja tunnettuus

Kaikilla haastatelluilla vaikutti olevan vahva käsitys geronomille kuuluvista tehtävistä. Monipuolisen ja laaja-alaisen koulutuksen vuoksi geronomi nähdään nimenomaan asiantuntijana eikä hoitotyöntekijänä. Haastatelluilla oli tietoa geronomin koulutuksesta ja siitä, että se ei ole hoitotyön koulutus, vaikka koulutukseen sisältyykin esim. lääkehoitoa yms. Kaikenlainen kartoitus, neuvonta, opastus ja ennaltaehkäisevä toiminta mielletään geronomin työhön kuuluvaksi. Haastatelluilla on myös tietoa, mitä kunnan ikäpoliittinen strategia pitää sisällään, joten vastauksissa ilmeni myös odotukset strategian mukaiseen toimintaan.

”Strategiaan liittyvien asioiden ylläpitämistä, tavoitteiden täyttämistä ja niihin liittyvien tehtävien tekemistä”

”Pitää muistaa, että geronomi on ”virkailija” eikä sairaanhoitaja”

”Kyllä se geronomi on asiantuntija tänä päivänä. Geronomi tietää ja hallitsee koko tämän kunnan vanhustoiminnan, miten se toimii ja tietää, miten toimitaan ja miten neuvotaan, koska hyvin paljon neuvominen liittyy työhön.”

”Geronomille ei kuulu se sairaanhoidollinen puoli vaan kaikki järjestely, organisointi ja ikääntyvien neuvominen”

Säkylän kunnassa oli painettu valmiiksi opaslehtinen ikäihmisten palveluista, jossa oli mm. valokuva ja yhteystiedot kunnassa aloittavasta geronomista. Opaslehtisessä kerrottiin mm. geronomin koulutuksesta ja työtehtävistä. Lehtistä jaettiin paikkoihin, joissa ikääntyneet liikkuvat ja erityisesti kaikissa tapahtumissa, joissa geronomi vieraili. Haastatteluissa kävi ilmi, että erityisesti geronomin vierailut järjestöjen tilaisuuksissa ja kaikissa tapahtumissa ovat tuoneet geronomin tunnetuksi.

”Täällä Säkylässä toiminta on vasta alkutaipaleella, mutta se on käynnistynyt ihan ihmeteltävän hyvin. Täällä tunnetaan geronomi ja

puhutaankin geronomista. Semmosetkin vanhukset, jotka ei ole missään järjestöissä. Ja se on yleinen mielipide, eikä kielteistä ole sanonut kukaan”

”Aika hyvin on tieto kiirinyt. Ja sitten ne opaslehtiset: niitä on joka paikassa ja kaikissa tilaisuuksissa jaettu. Ja olemalla koko ajan esillä, on paras mainos.

”Mulla on semmonen käsitys, että geronomi tunnetaan aika hyvin Säskylässä. Geronomi on niin monessa touhussa mukana, ett’ kyl’ se varmaan tunnetaan

Siihen, että geronomi on tullut tunnetuksi, liitettiin vahvasti myös geronomin persoona ja se, että hän on helposti lähestyttävä.

”Tärkein on geronomin persoona”

”Geronomi on sellainen ihminen, joka pystyy ottamaan ihmiset positiivisesti eikä virkamiesmäisesti, niin että ikääntyneillä on luottamus siihen toimijaan, joka toimii. Geronomin täytyy mennä tykö, olla avoin, ystävällinen ja reipas. Mä oon kattellut sua ja sä olet semmonen reipas, avoin, hymyileväinen ja otat ihmiset hyvin vastaan eli geronomin valinta on onnistunut hyvin Säskylän kunnassa ”

Negatiivisena seikkana pidettiin kuitenkin geronomin työhuoneen sijaintia terveyskeskuksen kolmannessa kerroksessa ja siihen toivottiin muutosta:

”Kunnantalokin vois olla semmonen paikka”

”Joku puolueeton paikka Osuuspankin kulmilla”

”Monta rappua tätä alemmas”

”Keskeisemmällä paikalla pitäisi olla tai ainakin alakertaan pitäisi sut saada.”

”Oma koti olis turvallisin paikka tavata geronomi silloin, jos on mon- ta asiaa muistettavana ja jotain lomakkeita täytettävänä”

6.3.2 Geronomin tehtävät ja tunnettuus

Ennaltaehkäisevässä työssä korostui erityisesti geronomin jalkautuminen sivukylille ja monien erilaisten tapahtumien järjestäminen:

”Sitte nää tapahtumat: kaikki ne ihmiset, jotka saadaan pois kotoo ja ne saa tietoa, toteutuu se päämäärä, että ne vois asuu siellä kotona kauemmin. Ja mielenvirkeys tietty vaikuttaa sairauksiinkin. Sanoisin, ettei ne (tapahtumat) ole turhia. Eikä asiakkaan näkökulmasta turhaa tilaisuutta ole.”

”Hyvin tärkeitä! Sillä just sellaset yksinäiset, jotka jäävät kotiin, niin tällä konstilla heitä on helpompi saada sieltä pois.”

”Siihen tehtävään palkattu henkilö on ainoa, joka sen voi kunnolla järjestää”

”Tehtiin tietoinen valinta, ettei valittu sairaanhoitajaa. Voi mennä äkkiä siihen, että se alkaa tekemään semmosia hommia, mitkä ei geronomille kuulu. Enemmänkin ajateltiin, että se on semmosta ennaltaehkäisevää työtä eikä ollut tarkoitus liittää mitään hoidollisia toimenpiteitä ettei se menisi sitten hoitamiseks.”

6.3.3 Toiminta Ikääntyvien neuvostossa

Geronomin toimiminen Ikääntyvien neuvostossa nähtiin erittäin tärkeänä asiana jo senkin vuoksi, että geronomi tunnetaan hyvin kunnassa ja ajateltiin sen vaikuttavan myös neuvoston tunnettavuuteen. Koettiin myös erittäin tärkeäksi, että sihteerinä toimii sellainen henkilö, joka on työsuhteessa kuntaan ja että hän tietää kunnan ajan-kohtaisista asioista ja kykenee viemään ikääntyneiden asioita eteenpäin myös muihin hallintokuntiin ja jolla on kontaktit päätöksiä tekeviin virkamiehiin. Yhteistyö eri hallintokuntien välillä nähtiin erittäin tärkeänä ja Säkylässä yhteistyö toimii erittäin mallikkaasti mm. liikunta- ja kulttuuritoimen kanssa.

”On tärkeätä, että geronomi on mukana. Vaikka hän ei ole tyypiltään virkamies, on hän tyyliltään virkamies ja että informaatio levittyy oikeisiin pöytiin virkamieskunnassa.”

”Mulla on ihan sellanen käsitys, että sinä olet siellä se selkäranka. Jos sua ei siellä olis, niin aika pian se hiipuis.”

”Nämä kaksi, geronomi ja Ikääntyvien neuvosto kuuluvat yhteen: siellä missä geronomi liikkuu, on sen tuotava neuvostoa esille ja siellä missä neuvoston jäsenet liikkuvat, on heidän tuotava geronomin toimintaa ja sen tuomia mahdollisuuksia esille.”

”Sen voi sanoa, ettei se olis toiminut tällä tavalla ilman geronomia”

”Ikääntyvien neuvosto ei toimisi ellei meillä olisi ollut geronomia.”

”Mikä hienointa: Ikääntyvien neuvoston sihteerinä on asiantuntija, geronomi, joka on koulutettu vanhustyöhön.”

”Jos siellä ei ole geronomia paikalla, niin mikään niistä asioista, joista puhutaan, ei toteutuisi.”

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata koko sitä prosessia, jonka tuloksena Säskylän kuntaan saatiin perustettua geronomin toimi ja tutkia, vastaako geronomin työnkuva prosessiin osallistuneiden odotuksia. Tutkimustulokset osoittavat, että osallistamalla ihmisiä ja ottamalla heidät mukaan suunnitteluun ja päätöksentekoon, heidän tyytyväisyystasonsa on erittäin korkea. Kaikki haastatellut ovat erittäin tyytyväisiä siihen, että kuntaan on perustettu geronomin eli vanhustyön asiantuntijan toimi ja toimeen valitun geronomin työskentelyyn.

Haastattelut vahvistivat omaa näkemystäni sekä kahden aiemman geronomin toimenkuvaan liittyvän opinnäytetyön tuloksia siitä, ettei geronomin osaamista pidä kohdentaa hoitotyöhön vaan geronomin laaja-alaista tutkintoa ja asiantuntijuutta pitäisi hyödyntää enemmän esimerkiksi vanhustyön kehittämisessä ja koordinoimisessa sekä ennaltaehkäisevässä työssä ikääntyviä aktivoiden.

Viimeistään nyt pitäisi kaikissa kunnissa kiinnittää huomio ikääntyneiden ennaltaehkäisevään toimintaan ja aktiivisen ikääntymisen turvaamiseen, jotta kotona asuminen mahdollisimman pitkään toteutuisi ja välttyttäisiin raskaampien palvelujen käytöltä. Reilun kymmenen vuoden kuluttua arvellaan yli 65-vuotiaita olevan Suomessa jo melkein puolitoista miljoonaa (Tilastokeskuksen [www-sivut](http://www.suomen.fi) 2014). Samaan aikaan myös suuri määrä hoitajista jää eläkkeelle ja lähitulevaisuudessa suuri osa yli 85-vuotiaistakin asuu kotona, sillä palvelurakenteen muutoksen myötä siirrytään laitoshoidosta avo- ja kotihoitoon, joten ennaltaehkäisevän työn merkitys kunnissa korostuu entisestään.

Palvelurakenteen muuttuessa tarvitaan kuntiin vanhuspalvelulain vaatimaa monipuolista gerontologista osaamista suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan erilaisia ikääntyneille suunnattuja itsenäisen suoriutumisen ja toimintakyvyn tukemiseen suunnattuja palveluja, joten geronomin palkkaaminen kuntiin vastaa tähän tarpeeseen. Geronomien erityisosaaminen on saanut erittäin positiivista palautetta työelämässä ja geronomikoulutuksen laatu ja valtakunnallisuus vastaavat hyvin myös työelämän tulevaisuuden haasteisiin.

Laatusuositusten tavoite mahdollisimman terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaamiseksi peräänkuuluttaa laadukkaita palveluita ja tarkoituksenmukaista osaamista, joten myös tähän tavoitteeseen päästään palkkaamalla kuntiin vanhustyön osaajia ja asiantuntijoita eli geronomeja.

Laatusuosituksen kaikkia sisältöjä yhdistävä kokonaisuus on iäkkäiden ihmisten osallisuus, mikä on Säkylän kunnassa toteutunut loistavalla tavalla, käyttämällä heitä itseään omien palveluidensa suunnittelussa. Kansalaisraadın järjestäminen ja raadın laatiman julkilausuman huomioiminen on erittäin merkittävä asia Säkylässä.

Tutkiessani vanhuspalvelulakia ja laatusuosituksia voin vain todeta, että Säkylässä on toimittu näiden mukaan ja panostettu ennaltaehkäisevään toimintaan palkkaamalla uusi työntekijä, geronomi, huolehtimaan mm. ikääntyneiden ohjauksesta ja neuvonnasta, järjestöjen kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja kaikesta ikääntyneiden aktivointiin ja toimintakyvyn ylläpitämiseen liittyvistä toimenpiteistä.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni tekeminen on ollut todella mielenkiintoinen ja kiinnostava kokemus. Aluksi mietin, miten löytäisin teoreettisen viitekehyksen opinnäytetyölleni, mutta se osoittautui melko helpoksi, sillä vanhuspalvelulaki ja laatusuositukset ovat olleet koko opiskeluni ajan erittäin ajankohtaisia ja niistä on puhuttu paljon melkein jokaisen opintojakson yhteydessä. Lisäksi Säkylän kunnassa on laadittu selkeä ikäpoliittinen strategia, Viisaasti ikääntyen, ja kansalaisraadın toiminnasta loppuraportti, joten löysin teoriaosuuden geronomin toimeen johtaneiden taustojen selvittämiseksi vaivattomasti.

Kirjoittaessani opinnäytetyötäni, pystyin hyödyntämään myös monia opiskeluaikana läpikäytyjä asioita, esim. geronomin kompetensseja ja osaamisalueita. Arvokasta tie-

toa löysin myös kahdesta aiemmasta geronomin toimenkuvaan liittyvistä opinnäytetyöstä. Kaikki käyttämäni aineisto on suhteellisen tuoretta, sillä geronomikoulutus on vielä melko uusi asia ja vanhuspalvelulaki ja laatusuositukset juuri voimaan tulleita.

Tämän opinnäytetyön tutkimuksessa ja erityisesti tutkimusten analysoinnissa jouduin pohtimaan, olisivatko vastaukset olleet näin positiivisia, jos haastattelut olisi tehnyt joku ulkopuolinen eikä työntekijä, jonka toimintaa tutkitaan. Tutkijan ja kirjoittajan on kuitenkin kirjoitettava rehellisesti kuulemansa eikä sitä, mitä haluaa kuulla.

Olen pohtinut myös sitä, mikä vaikutus vastauksiin oli sillä, että pienessä kunnassa työntekijä tunnetaan hyvin ja kaikki haastatellut ovat tulleet minulle melko hyvin tutuiksi kuluneen vuoden aikana. Haastatteluissa se, että olimme tuttuja, oli pelkästään positiivinen asia, sillä tilanteet olivat erittäin rentoja ja sain aineistoa runsaasti.

Valitsin haastateltavani kansalaisraadissa mukana olleista henkilöistä sattumanvaraisesti erityistä valintaa tekemättä. Ainoa kriteeri oli, että puolet haastatelluista olisi naisia ja puolet miehiä. Kunnan viranhaltija valikoitui haastateltavakseni myös sattumanvaraisesti haastatteluajakatauluuni sopivana henkilönä. Soitin haastateltaville ja sovin haastatteluajan puhelimitse. Haastattelut tapahtuivat pääosin työhuoneessani ja yhden haastattelun tein haastateltavan luona.

Hyvä lähtökohta tutkimuksen tekemiselle ja analysoinnille on rehellisyys, tarkkuus ja huolellisuus dokumentoinnissa. Nauhoitin opinnäytetyöni haastattelut jonka jälkeen kirjoitin ne sana sanalta ylös. Vakuutin haastatelluille, että haastattelut ovat luottamuksellisia eikä heidän henkilöllisyytensä paljastu. Lupasin myös, että hävitän kaiken haastattelumateriaalin opinnäytetyön valmistuttua.

Uskon opinnäytetyöni innostavan kuntia osallistamaan ikääntyneitä omien palvelujensa suunnittelussa ja kannustavan geronomiopiskelijoita mielekkään ja antoisan työpaikan löytämiseksi. Olen itse toiminut alle vuoden Säkylän geronomina ja työntekijänä on vasta kehitysvaiheessa, mutta uskon ja luotan olevani oikealla tiellä tehtävässäni.

Tämän opinnäytetyön tekemisen heikkoudeksi ja vahvuudeksi voisin mainita saman asian eli melko lyhyen kokemuksen geronomin työstä. Lyhyt kokemus takaa innostuneisuuden kaikkeen uuteen sekä tarkan perehtymisen taustoihin, mutta myös sen, että työnkuva ei ole vielä muotoutunut täsmälliseksi ja elää koko ajan matkan varrella.

Satakunnan ammattikorkeakoulussa aloitetaan geronomi (YAMK) tutkintoon johtava koulutus syksyllä 2015 ja olisi mielenkiintoista, jos joku opiskelija tekisi opinnäytetyönsä tulevaisuudessa esimerkiksi geronomin ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden sijoittumisesta työelämään tai ennaltaehkäisevän työn ja kotiin tarjottavien palvelujen merkityksestä iäkkäiden kotona selviytymisessä. Olisi myös mielenkiintoista selvittää, työskentelevätkö geronomit pääosin kuntien perusturvosastoilla vai työskenteleekö geronomeja myös kuntien muissa hallintokunnissa.

LÄHTEET

Ahokumpu, T. ym. Kompetenssityöryhmä 2012. Geronomi-AMK kompetenssit. Viitattu 10.9.2014. <http://www.suomengeronomiliitto.fi>

Arekari, N. Saari, R. 2014. Geronomi - vanhustyön asiantuntija. Työnkuvia ja näkemyksiä ammatillisista kompetensseista. AMK-opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu. Viitattu 12.9.2014. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201405137493>

Clarence, E., Gabriel. M. 2014. People helping people, the future of public services. www.nesta.org.uk. viitattu 6.10.2014.

Heinola, R. Holma, T. 2011. Sähköinen opas iäkkäiden neuvontapalvelusta ja ennaltaehkäisevistä kotikäynneistä. Kuntaliitto. Viitattu 1.9.2014. www.kuntaliitto.fi

Hirsjärvi, S. Hurme H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Gaudeamus

Hirsjärvi, S. Remes, P. Sajavaara, P. 2006 Tutki ja kirjoita. 12. painos. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki

Hyttinen, H. Ikäihminen hoitotyön asiakkaana. Teoksessa Voutilainen, P. Tiikkainen, P. (toim.) Gerontologinen hoitotyö. 2009. Helsinki. WSOY.

Jefferson Center 2004. Citizens Jury Handbook. Viitattu 15.9.2014. <http://jefferson-center.org/>

Kettunen, S. 2009. Onnistu projektissa. WSOYpro. 2. uud.painos

Kivelä, S-L. 2009. Me, ikääntyminen ja lääkkeet. Helsinki. WSOY.

Kivenmaa, A. 2014. Lehtori, Satakunnan ammattikorkeakoulu. Pori. Henkilökohtainen tiedonanto 21.4.2014.

Koivula, A-K. 2012. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta vanhustyön koulutusohjelmasta valmistuneitten sijoittuminen työelämään. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan yksikkö. Viitattu 11.9.2014. http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/47301/Koivula_Anna-Kaarina.pdf?sequence=1

Konsensuslausuma- Kohti parempaa vanhuutta. 2012. Duodecim. Viitattu.5.9.2014 <http://www.terveysportti.fi/kotisivut/docs/f-271149680/konsensuslausuma20122.pdf>

Kuntalaki.1995/365. www.finlex.fi

Kymenlaakson Ammattikorkeakoulun www-sivut. Viitattu 21.9.2014. <http://kyamk.fi>

- Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palveluiden parantamiseksi. STM 2013:11. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2013. <http://stm.fi>
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista. 2012. L. 28.12.2012/988. <http://www.finlex.fi>
- Loppuraportti, Satakunnan ensimmäinen ikäihmisten kansalaisraati. 2012. Viitattu 6.9.2014.
http://www.sakyla.fi/assets/files/Kansalaisraati/Sakylassa_jarjestetyn_kansalaisraadin_loppuraportti.pdf
- Metropolia Ammattikorkeakoulun www-sivut 2014. Viitattu 8.9.2014.
<http://metropolia.fi>
- Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. 3. uud.painos. Jyväskylä: Gummerus.
- Mikkola, M. 2012. Geronomin toimenkuva elä ja asu – seniorikeskuksen ympärivuorokautisessa hoivassa. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Viitattu 13.9.2014.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012112917365>
- Mäkipää, K. 2014. Tapahtumaketju kansalaisraadista aktiiviseen vanhusneuvostoon. Esitys Satakunnan vanhusneuvostojen yhteisessä tilaisuudessa 29.4.2014.
- Nyfors, H. 2012. Toimintakykyisenä ikääntyminen-hankkeen loppuraportti. Viitattu 23.10.2014. <http://www.satshp.fi>
- Opetusministeriö 2006. Ammattikorkeakoulusta terveydenhuoltoon. Korkeakoulusta valmistuvien ammatillinen osaaminen, keskeiset opinnot ja vähimmäisopintopisteet. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:24. Viitattu 9.9.2014.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/tr24.pdf>
- Perusturvalautakunnan vastaus julkilausumaan. Viitattu 6.9.2014. <http://sakyla.fi>
http://www.sakyla.fi/assets/files/perusturva/Perusturvalautakunnan_vastaus_julkilausumaan.pdf
- Puustelli-Pitkänen, A. 2014. Sähköposti lähetetty 10.9.2014. Viitattu 11.9.2014
- Raisio, H. & Vartiainen, P. 2011. Osallistumisen illuusiosta aitoon vaikuttamiseen. Suomen Kuntaliiton verkkojulkaisu. Viitattu 14.9.2014.
[file:///C:/Documents%20and%20Settings/-/My%20Documents/Downloads/kansalaisosallistumisensivalto_ebook%20\(3\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/-/My%20Documents/Downloads/kansalaisosallistumisensivalto_ebook%20(3).pdf)
- Ruontimo, T.2009. Vanhustyön vastuunkantajat. Sairaanhoidtaja pitkäaikaisen hoidon asiantuntijana. Lähihoitaja vanhusten hoidon erityisosajana. Tehyn julkaisusarja B: 3/09. Viitattu 21.9.2014
<http://www.tehy.fi/@Bin/45469/Vastuunkantajat+vanhusty%C3%B6ss%C3%A4.pdf>

Ruuska, K. 2007. Pidä projekti hallinnassa, suunnittelu, menetelmät ja vuorovaikutus. Talentum. Helsinki 7. painos

Satakunnan ammattikorkeakoulun www-sivut 2014. Viitattu 8.9.2014.
<http://www.samk.fi>

Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut 2014. Viitattu 22.10.2014. <http://stm.fi>

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE 2012-2015. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:1. <http://stm.fi>

Suomen Geronomiliiton Facebook-sivut 2014. Viitattu 4.11.2014.
<https://www.facebook.com/SuomenGeronomiliittoRy?fref=ts>

Suomen Geronomiliitto ry. Tietoja yhdistyksestä. Viitattu 6.9.2014.
<http://www.suomengeronomiliitto.fi>.

Taipale-Lehto, U & Bergman, T. 2013 Vanhuspalveluiden osaamistarveraportti. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2013:14. Viitattu 7.9.2014.
http://www.oph.fi/julkaisut/2014/vanhuspalveluiden_osaamistarveraportti

Terveydenhuoltolaki 2010/1326. www.finlex.fi

Tilastokeskus. Väestö ikäryhmittäin koko maa 1900-2060. Viitattu 15.10.2014
http://tilastokeskus.fi/til/vaenn/2012/vaenn_2012_2012-09-28_tau_001_fi.html

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

Vanhuspalvelulaki 2012. Ks. Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista. 2012. L. 28.12.2012/988.
<http://www.finlex.fi>

”Viisaasti ikääntyen” Säkylän ikäpoliittinen strategia 2013–2020. Viitattu 12.9.2014
<http://www.sakyla.fi>

Vilkkä, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki. Tammi.

Yankelovich, D. Friedman, W. Toward wiser public judgement. 2010. Vanderbilt University Press. Tennessee. Viitattu 15.9.2014. <http://www.publicagenda.org>

HAASTATTELUKYSYMYKSET

1. Geronomin toimenkuva

- Mitä ajattelette kuuluvan geronomiin toimenkuvaan?
- Mitä odotuksia teillä on geronomiin työskentelylle?
- Minkälaisia kokemuksia teillä on geronomiin työstä?
- Miten tarpeelliseksi koette geronomiin toimen Säkylän kunnassa?

2. Geronomin toimen tunnettuus

- Mistä olette saaneet tietoa Säkylässä työskentelevästä geronomista?
- Miten geronomiin työtä pitäisi mielestänne markkinoida?
- Mikä on tärkeintä, jotta voisi asioida geronomiin kanssa?
- Miten haluaisitte saada yhteyden geronomiin?

3. Ennaltaehkäisevän työn merkitys

- Miten olette kokeneet geronomiin palveluiden ”jalkauttamisen” sivukylille?
- Miten ”jalkauttaminen” pitäisi mielestänne toteuttaa?
- Missä haluaisitte tavata geronomia, esim. palveluohjauksen merkeissä?
- Miten tarpeelliseksi koette geronomiin osallistumisen erilaisiin tapahtumiin ja järjestöjen kanssa tehtävään yhteistyöhön?
- Miten tärkeänä koette geronomiin osallistumisen esim. päivätoimintaan ja hyvinvointia edistäviin kotikäynteihin?

4. Ikääntyvien neuvoston toiminta

- Miten tärkeäksi koette geronomiin toiminnan myös Ikääntyvien neuvostossa?
- Miten koette geronomiin työskentelyn vaikuttavan Ikääntyvien neuvoston tunnettuuteen ja tapahtumiin?

HAASTATTELULUPA

Olen Taina Vehmanen Satakunnan ammattikorkeakoulusta Porista. Teen opinnäytetyötä aiheesta ”Geronomin toimenkuvan kehittäminen Säskylän kunnassa”.

Haastattelen henkilöitä, jotka ovat olleet myötävaikuttamassa Säskylän kunnan geronomin toimen perustamiseen osallistumalla Säskylässä järjestettyyn kansalaisraatiin vuonna 2012. Opinnäytetyöni tavoitteena on kehittää geronomin tehtäväkuvaa ja tutkia, vastaako se kansalaisraadissa asetettuja odotuksia geronomin työstä.

Opinnäytetyöni liittyy geronomi (AMK)-tutkinnon suorittamiseen Satakunnan ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyöni ohjaajana toimii lehtori Päivi Kankaanranta.

Tällä lomakkeella pyydän suostumustanne haastatteluun ja lupaa käyttää haastattelusta saatua aineistoa ”Geronomin toimenkuvan kehittäminen Säskylän kunnassa”-opinnäytetyöhöni.

Haastatteluaineisto on ainoastaan minun ja ohjaavan opettajani käytettävissä ja hävitän haastatteluaineiston opinnäytetyöni julkaisemisen jälkeen. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja luottamuksellista ja siitä voi kieltäytyä myös vielä haastattelun jälkeen ilman perusteluja.

Haastattelusuostumuksesta on tehty kaksi kappaletta, toinen haastateltavalle ja toinen minulle, opinnäytetyön tekijälle.

Annan suostumukseni haastattelun nauhoittamiseen ja haastatteluaineiston käyttöön opinnäytetyössä.

Säskylässä ____/____ 2014

Haastateltava _____

allekirjoitus ja nimenselvennys

Haastattelija _____

allekirjoitus ja nimenselvennys

Kiitos osallistumisesta!

Taina Vehmanen

taina.vehmanen@student.samk.fi